

Outcomemonitor Wijkenaanpak

De Tweede Voortgangsrapportage
Het Totaalbeeld

12

Linda Muller
Lydia Geijtenbeek
Luuk Schreven
Jeroen van den Tillaart
Caroline van Weert

Verklaring van tekens

.	gegevens ontbreken
*	voorlopig cijfer
**	nader voorlopig cijfer
x	geheim
–	nihil
–	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2011–2012	2011 tot en met 2012
2011/2012	het gemiddelde over de jaren 2011 tot en met 2012
2011/'12	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2011 en eindigend in 2012
2009/'10– 2011/'12	oogstjaar, boekjaar enz., 2009/'10 tot en met 2011/'12

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Omslag
Teldesign, Rotterdam

Inlichtingen
Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen
E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet
www.cbs.nl

ISSN: 1877-3028

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Den Haag/Heerlen, 2012.
Verveelvoudiging is toegestaan,
mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Inhoud	1
Woord vooraf	3
Samenvatting	5
1. Inleiding	9
1.1 De tussenbalans opmaken in tijden van laagconjunctuur/crisis	9
1.2 Bereik van de Tweede Voortgangsrapportage van de Outcomemonitor Wijkenaanpak	9
1.3 Aanpassingen en uitbreidingen in de Tweede Voortgangsrapportage	10
1.4 Inhoud van het rapport	11
1.5 Visualisaties in de Tweede Voortgangsrapportage	12
2. Totaalbeeld 40 aandachtswijken in Nederland	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Bevolking	15
2.3 Wonen en leefbaarheid	17
2.3.1 Wonen	19
2.3.2 Leefbaarheid	22
2.4 Leren	25
2.5 Werken	30
2.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt	32
2.5.2 Grotere afstand tot de arbeidsmarkt	36
2.5.3 Arbeidsmarktpositie van MOE-landers	37
2.6 Inkomen en schuldenproblematiek	39
2.7 Veiligheid	45
2.8 Gezondheid	47
2.9 Integratie	51
2.10 Conclusie	56
3. Technische toelichting	57
4. Begrippen en Afkortingen	63
4.1 Begrippen	63
4.2 Afkortingen	67
Literatuurlijst	71

Bijlage 1. Overzicht aandachtswijken en onderliggende postcode-4-gebieden	73
Bijlage 2. Overzicht van de meetmomenten per indicator	77
Bijlage 3. Korte handleiding bij het gebruik van StatLine	79
Centrum voor Beleidsstatistiek	81

Woord vooraf

Voor u ligt de *Tweede Voortgangsrapportage van de Outcomemonitor Wijkenaanpak*. De voortgangsrapportage is een tweejaarlijks rapport, dat in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt opgesteld door het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-CvB). De rapportage beschrijft en analyseert de stand van zaken in de 40 aandachtswijken met behulp van kerncijfers over thema's als wonen, leefbaarheid, werken, leren, inkomen en schuldenproblematiek, veiligheid, integratie en gezondheid. In 2007 is het doel gesteld dat de aandachtswijken na een periode van 8 tot 10 jaar weer vitale woon-, werk-, leer- en leefomgevingen zijn waar het prettig is om in te wonen en waarin mensen betrokken zijn bij de samenleving. We analyseren daarom ook de ontwikkelingen die de aandachtswijken hebben doorgemaakt sinds de aanvang van de wijkenaanpak.

Eerdere rapportages over de monitor verschenen in 2008 en 2010. Ten opzichte van de *Eerste Voortgangsrapportage* uit 2010 hebben we enkele verbeteringen in de rapportage aangebracht. Zo geven we meer informatie over demografische kenmerken van de wijken en gemeenten om inzicht te bieden in de verschillen in de samenstelling in de wijken. De leesbaarheid van de paragraaf over het thema Integratie is verbeterd door de gegevens nu op dezelfde manier te presenteren als die voor de andere thema's. Verder is de visualisatie voor een thema als geheel verbeterd. De spinnenwebdiagrammen uit de *Eerste Voortgangsrapportage* zijn vervangen door nieuwe 'thema'-diagrammen, die in een oogopslag helder maken hoe de huidige stand van zaken zich verhoudt tot de start van de wijkenaanpak.

Wij willen hier de werkgroep Monitoring Wijken bedanken voor de input die zij leverden op de voorstellen ter verbetering van de *Tweede Voortgangsrapportage*. Ook danken wij de medewerkers van de 18 betrokken gemeenten voor hun reacties op de hoofdstukken die wij over hun gemeente schreven. In het bijzonder danken wij de medewerkers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze publicatie.

Den Haag / Heerlen, september 2012

Samenvatting

Tweede Voortgangsrapportage: de tussenbalans opmaken in tijden van economische crisis

Het doel van deze rapportage is om te laten zien in hoeverre de achterstanden van de 40 aandachtswijken zijn afgenomen in de afgelopen jaren. In 2007 zijn er voor de aandachtswijken wijkactieplannen opgesteld door de 18 gemeenten met een aandachtswijk. De beleidsdoelstelling is dat in 10 jaar de achterstanden van de aandachtswijken op de stad als geheel zijn afgenomen. Nu, halverwege deze periode, maken we in de Tweede Voortgangsrapportage de tussenbalans op. Benadrukt dient te worden dat we in een periode van economische laagconjunctuur verkeren die al enkele jaren aanhoudt. In 2009 was zelfs sprake van een diepe crisis, met een economische krimp van 3,9 procent. De effecten hiervan zijn naar verwachting sterker aanwezig in de Tweede Voortgangsrapportage dan in eerdere rapportages.

In hoeverre zijn de aandachtswijken al op het goede pad?

Door de grote verschillen tussen de (steden met) aandachtswijken en de uiteenlopende effecten van de economische crisis, is niet in één woord te zeggen of de wijken wel of niet op het goede pad zijn. Kijkend naar alle indicatoren en alle aandachtswijken zijn er uiteenlopende ontwikkelingen zichtbaar. In net iets meer dan de helft van de voorkomende situaties is er een positieve ontwikkeling, een deel blijft stabiel en ongeveer in een derde van alle aandachtswijken en alle indicatoren zien we een negatieve ontwikkeling.

In de monitor wordt de voortgang van de wijken bekeken op de volgende thema's: Wonen en leefbaarheid, Leren, Werken, Inkomen en schuldenproblematiek, Veiligheid, Gezondheid en Integratie. Per thema volgt een korte samenvatting van de ontwikkeling in van de aandachtswijken.

Wonen en leefbaarheid

De ambitie is om het woningaanbod te differentiëren en de leefbaarheid in de aandachtswijken te verhogen. Met de differentiatie van het woningaanbod gaat het redelijk. Voor de meerderheid van de aandachtswijken geldt dat het aandeel sociale huurwoningen afneemt. In iets meer dan de helft van de aandachtswijken ontwikkelt het aandeel meergezinswoningen zich in de goede richting. De huizenprijzen hebben echter te lijden onder de situatie op de woningmarkt. In iets meer dan de helft van de aandachtswijken ontwikkelden de huizenprijzen zich negatiever dan gemiddeld in de desbetreffende gemeenten. De leefbaarheid verbeterde in de meeste aandachtswijken, maar vaak ook in de steden als geheel. Daardoor nam de achterstand van de aandachtswijken gezamenlijk slechts iets af ten opzichte van het gemiddelde van de 18 gemeenten met aandachtswijken (G18).

Leren

Veel wijkactieplannen zetten in op het verbeteren van de opleiding van jongeren. Hierin ligt immers een groot en belangrijk deel van de kans op succes in het leven. De aandachtswijken boeken voorzichtig vooruitgang. Het beeld is wisselend voor voortijdig schoolverlaters. De helft van de aandachtswijken boekt vooruitgang. Echter, in ook bijna de helft van de aandachtswijken zien we juist een negatieve ontwikkeling. Ook blijft een aantal wijken stabiel. De achterstand op het G18-gemiddelde is echter toegenomen. Het aandeel leerlingen dat naar het derde leerjaar havo of vwo gaat, ontwikkelt zich in meer dan de helft van de aandachtswijken in de goede richting. Cito-scores blijven schommelen. In sommige gevallen verbeteren de aandachtswijken zich ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, in andere verslechteren ze.

Werken

De aandachtswijken richten zich op het verhogen van de arbeidsdeelname van de inwoners. Ondanks de economische crisis is in veel aandachtswijken een positieve ontwikkeling zichtbaar voor niet-werkend werkzoekenden, mensen met een werkloosheidsuitkering en de inkomsten uit werk. Het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering nam in meer dan de helft van de aandachtswijken toe ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Voor de mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt vallen de ontwikkelingen echter nog tegen. Er zijn nog veel inwoners van aandachtswijken langdurig afhankelijk van bijstand ten opzichte van de inwoners van de steden als geheel.

Inkomens- en schuldenproblematiek

De lage arbeidsparticipatie en het hoge aandeel uitkeringsontvangers in de aandachtswijken vertalen zich in veel huishoudens met lage inkomens. De financiële kwetsbaarheid van deze huishoudens blijkt uit een hoog aandeel wanbetalers van de zorgverzekering en gestarte schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken. De ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is heel wisselend. Het aandeel lage inkomens liet in meer dan de helft van de aandachtswijken een negatieve ontwikkeling zien. Voor het aandeel gestarte schuldsaneringen wist net iets meer dan de helft van de aandachtswijken een deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde goed te maken. Het beeld bij het aandeel wanbetalers van zorgverzekeringspremies is wederom erg wisselend en in veel aandachtswijken was er ook geen verandering.

Een deel van de inkomensveranderingen in de aandachtswijken laat zich verklaren door de inkomens van mensen die zich in de wijken vestigen of juist wegtrekken. Niet verwonderlijk met oog op de beschikbare woningvoorraad (meer kleine, goedkopere woningen en meer sociale huurwoningen) zijn het vooral mensen met een lager inkomen die zich in de wijken vestigen. Mensen met een midden en hoog inkomen vertrekken juist vaker uit de wijk. In 27 wijken zien we meer mensen met een laag inkomen zich vestigen dan er vertrekken. Ook zijn er 30 wijken waar meer mensen met een middeninkomen vertrekken dan zich er vestigen en in 32 wijken vertrekken meer mensen met een hoog inkomen dan zich er vestigen. Dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen toch niet sterk gestegen is, kan duiden op inkomensstijging bij huishoudens binnen de wijken zelf.

Veiligheid

Ondanks dat het vergroten van de veiligheid in de aandachtswijken in veel wijkactieplannen als doelstelling wordt genoemd, is de achterstand van de gezamenlijke aandachtswijken op de G18 toegenomen. De veiligheid verbeterde namelijk in de G18, terwijl deze in de aandachtswijken als geheel nauwelijks verbeterde. Wel is er in een groot deel van de gemeenten te zien dat de veiligheidsscore in de aandachtswijk is verbeterd, maar vaak was dat dan ook het geval voor de gemeente als geheel. In 22 wijken was er sprake van een gunstige ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In 12 wijken was de ontwikkeling ongunstig en in de overige 6 wijken was er geen verandering ten opzichte van de start van de wijkenaanpak.

Gezondheid

Het thema Gezondheid ontwikkelt zich vrij positief. Het medicijngebruik in de aandachtswijken is hoger dan gemiddeld in de G18. Desondanks zien we wel een positieve ontwikkeling in meer dan de helft van de aandachtswijken. Ook is er verbetering te zien ten aanzien van het aandeel pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft.

Integratie

Het beeld voor het thema Integratie is vrij positief. De integratie op het punt van de niet-werkend werkzoekenden toont een gunstige ontwikkeling, net als de integratie op het punt van leerlingen die naar het derde leerjaar van havo of vwo gaan en de inwoners met een werkloosheidsuitkering. Hier lopen niet-westerse allochtonen hun achterstand op autochtonen sneller in dan buiten de aandachtswijken. Verder wordt sinds de start van de wijkenaanpak het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner groter ten opzichte van de G18 als geheel. Wat betreft de integratie op de vlakken van langdurige bijstand en aandeel inkomsten uit arbeid is er nagenoeg geen ontwikkeling te zien ten opzichte van de aanvang van de wijkenaanpak.

1. Inleiding

1.1 De tussenbalans opmaken in tijden van laagconjunctuur/crisis

Vijf jaar geleden is het *Actieplan Krachtwijken* gepubliceerd. De centrale doelstelling van dit actieplan is om de 40 aandachtswijken te transformeren tot wijken waar mensen kansen hebben en weer graag wonen. Na 8 tot 10 jaar moeten deze wijken weer vitale woon-, werk-, leer- en leefomgevingen zijn waar de bewoners betrokken zijn bij de samenleving. Het *Actieplan Krachtwijken* stelt dat bewoners een perspectief moeten hebben op sociale stijging en participatie op de arbeidsmarkt. Bewoners van de aandachtswijken met uiteenlopende etnische en levensbeschouwelijke achtergronden moeten de bereidheid hebben om elkaar als mede-eigenaren van de wijk of te buurt te accepteren.

Nu, halverwege de gestelde periode, maken we in de *Tweede Voortgangsrapportage* de tussenbalans op. De publicatie van de Tweede Voortgangsrapportage valt in een periode van economische laagconjunctuur die al enkele jaren aanhoudt. De effecten van de economische crisis, die in de loop van 2008 is ontstaan, zijn naar verwachting sterker aanwezig in de *Tweede Voortgangsrapportage* dan in eerdere rapportages. Dit hangt ermee samen dat veel cijfers in de *Eerste Voortgangsrapportage* nog betrekking hadden op 2008 of begin 2009. Bovendien worden economische veranderingen vaak pas na enige tijd zichtbaar in de leefsituatie van mensen. Denk bijvoorbeeld aan schuldenproblematiek die zich pas voordoet nadat de financiële buffers van huishoudens zijn uitgeput. Of denk aan de gevolgen van de stagnatie op de woningmarkt en steeds verder dalende verkoopprijzen van woningen.

Doordat in deze rapportage steeds de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde wordt geanalyseerd, blijft de invloed van de crisis op de uitkomsten beperkt. De hele gemeente heeft immers te maken met de crisis. De analysevorm heeft als het ware een dempend effect op conjuncturele schommelingen in de cijfers. Toch zou het kunnen zijn dat sommige effecten van de crisis meer voelbaar zijn in de aandachtswijken dan in andere wijken in de gemeente of andersom. In de beschrijving van het algemene beeld van de aandachtswijken komen we kort terug op de gevolgen van de economische crisis voor de aandachtswijken.

1.2 Bereik van de Tweede Voortgangsrapportage van de Outcomemonitor Wijkenaanpak

De centrale vraag van de Outcomemonitor Wijkenaanpak is of de achterstanden in de 40 aandachtswijken op de thema's Wonen en leefbaarheid, Leren, Werken, Veiligheid, Integratie, Inkomen en schuldenproblematiek en Gezondheid ten opzichte van het gemiddelde van hun gemeente zijn afgenomen of toegenomen.

De *Tweede Voortgangsrapportage* van de *Outcomemonitor Wijkenaanpak* geeft een overzicht op hoofdlijnen. Voor een groot aantal indicatoren wordt aangegeven hoe groot de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is en of de

achterstand toe- of afneemt. Het stedelijk gemiddelde is het gemiddelde voor de betreffende gemeente als geheel – inclusief de aandachtswijk(en).

Deze rapportage richt haar aandacht daarbij enerzijds op de 40 gezamenlijke aandachtswijken ten opzichte van het totaal van de 18 gemeenten met aandachtswijken (hoofdstuk 2, het Totaalbeeld) en anderzijds op de aandachtswijken ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde (hoofdstuk 3 tot en met 20). De gemeente is de bestuurlijke eenheid die het Wijkenbeleid uitvoert. Bij gemeenten met meerdere aandachtswijken worden daarom de gezamenlijke aandachtswijken van een stad vergeleken met het gemiddelde van de gemeente. Waar dat relevant is, worden daarbij afzonderlijke aandachtswijken besproken. In het hoofdstuk over het Totaalbeeld en in de hoofdstukken over gemeenten met meerdere aandachtswijken wordt voor de besproken indicatoren zoveel mogelijk aangegeven voor hoeveel aandachtswijken geldt dat de achterstand groter of kleiner is geworden.

De *Tweede Voortgangsrapportage* geeft geen systematische beschrijving van alle ontwikkelingen van de beschikbare indicatoren in de individuele aandachtswijken. De statistische informatie die sinds de Nulmeting is verzameld ten behoeve van de Outcomemonitor, is wel beschikbaar in de statistische databank van het CBS: StatLine.

De *Outcomemonitor Wijkenaanpak* is opgezet om inzicht te bieden in de *outcome* van het beleid, ofwel het effect of de impact ervan op de situatie in de wijken. De rapportage biedt inzicht in de stand van zaken in de aandachtswijken. Ze signaleert of de achterstand op het stedelijk gemiddelde toe- of afneemt. De monitor geeft daarentegen geen informatie over de effectiviteit van het beleid en geeft dus geen antwoord op vragen als: 'zijn de einddoelen gehaald dankzij het gevoerde beleid?' of 'welk deel van de gesignaleerde ontwikkelingen mag worden toegeschreven aan het uitgevoerde beleid?'. De *Outcomemonitor Wijkenaanpak* levert ook geen informatie over de doelmatigheid van het beleid: 'had hetzelfde resultaat met minder geld kunnen worden bereikt of had met hetzelfde geld een beter resultaat kunnen worden gerealiseerd?' Bovendien wordt er geen rangorde aangebracht tussen de aandachtswijken.

1.3 Aanpassingen en uitbreidingen in de Tweede Voortgangsrapportage

Aanpassingen

De *Tweede Voortgangsrapportage* is op enkele punten aangepast en uitgebreid ten opzichte van de *Eerste Voortgangsrapportage* (2010). Ten eerste gaan we in deze rapportage meer in op demografische kenmerken van de wijken en gemeenten. Diversificatie van de samenstelling van de bevolking van de wijk is een doel van de wijkenaanpak. In het Totaalbeeld en de 18 hoofdstukken per gemeente wordt een beeld geschetst van de samenstelling van de bevolking.

Ten tweede is de presentatie van de gegevens over het thema Integratie aangepast. De presentatie volgt nu zoveel mogelijk die van de andere thema's. Terwijl eerder de stand van zaken in de aandachtswijk(en) werd vergeleken met die van de niet-aandachtswijken, vergelijken we nu de aandachtswijk(en) met het stedelijk gemiddelde. Verder is de leesbaarheid van de tabel verbeterd. Het vertrekpunt bij de analyse is nog steeds dat evenredige participatie (aan onder meer werken en leren) van autochtonen en

niet-westerse allochtonen het streefdoel is van beleid. Als de achterstand in de aandachtswijken sneller daalt dan daarbuiten (ongeacht het absolute niveau van de achterstand) is de conclusie dat de wijkenaanpak op het gebied van integratie effectief is. Als de onevenredigheid in de wijken trager afneemt of de achterstand zelfs (sneller) toeneemt, is de conclusie dat de wijkenaanpak zijn doelen niet haalt.

Ten derde zijn de spinnenwebdiagrammen uit de *Eerste Voortgangsrapportage* vervangen door staafdiagrammen die nog makkelijker te interpreteren zijn. In paragraaf 1.5 en de technische toelichting (hoofdstuk 21) staan we uitgebreider stil bij dit nieuw type staafdiagram.

Uitbreidingen

Op verschillende punten is de *Tweede Voortgangsrapportage* uitgebreider dan de eerdere rapportages. Bij een aantal indicatoren binnen het thema Werken is het mogelijk om de eerste en tweede generatie niet-westerse allochtonen onder te verdelen naar land van herkomst. Wanneer bepaalde problematiek bij een specifieke groep (eerste dan wel tweede generatie of groepen afkomstig uit een bepaald land) in een wijk meer speelt dan bij andere groepen, dan wordt daar kort op ingegaan.

Bij de indicatoren van het thema Werken kunnen MOE-landers apart in beeld worden gebracht. MOE-landers zijn westerse allochtonen met als herkomstgroepering een van de Midden- en Oost-Europese landen die lid zijn van de Europese Unie¹. In de *Tweede Voortgangsrapportage* besteden we in het hoofdstuk over het Totaalbeeld aandacht aan de arbeidsparticipatie en uitkeringsafhankelijkheid van MOE-landers. Dit doen we ook in de gemeentehoofdstukken waar het aantal MOE-landers in de aandachtswijk(en) groot genoeg is om te beschrijven. In het Totaalbeeld geven we bovendien een nadere omschrijving en korte demografische schets van MOE-landers in Nederland.

1.4 Inhoud van het rapport

Hoofdstuk 2 beschrijft de belangrijkste resultaten uit de *Tweede Voortgangsrapportage* van de *Outcomemonitor Wijkenaanpak* voor de 40 aandachtswijken samen. De centrale vraag in dit hoofdstuk is in hoeverre de achterstanden in de 40 aandachtswijken samen ten opzichte van het gemiddelde van de 18 gemeenten met aandachtswijken samen zijn afgenomen of toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak. Dit gebeurt per thema, waarbij de ontwikkelingen voor een aantal afzonderlijke indicatoren beschreven worden. Voor zover relevant worden hier ook verschillen in ontwikkeling in de G4 (Amsterdam, Den Haag Rotterdam, Utrecht) en de andere gemeenten met aandachtswijken (G14) gegeven.

De daaropvolgende 18 hoofdstukken beschrijven de stand van zaken en de ontwikkeling voor de afzonderlijke gemeenten met aandachtswijken. In hoofdstuk 21 worden enkele berekeningen en analyses toegelicht in de vorm van een beknopte technische toelichting.

¹ Het betreft hier de Midden en Oost-Europese (MOE) landen die in 2004 en 2007 zijn toegetreden tot de Europese Unie (EU). Tot de MOE-landen rekenen we Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Estland, Letland en Litouwen (toetreding tot de EU op 1 mei 2004) en Roemenië en Bulgarije (toetreding tot de EU op 1 januari 2007).

Hoofdstuk 22 geeft vervolgens een overzicht van de gehanteerde begrippen en afkortingen. In de bijlagen volgen een overzicht van de aandachtswijken en de onderliggende postcode-4-gebieden, een overzicht van de meetmomenten per indicator en een korte handleiding bij het gebruik van StatLine. Voor een beschrijving van de afzonderlijke indicatoren verwijzen wij u graag naar de publicatie: *Outcomemonitor Wijkenaanpak, Indicatorbeschrijving*. Deze publicatie vindt u op de website van de Rijksoverheid².

1.5 Visualisaties in de Tweede Voortgangsrapportage

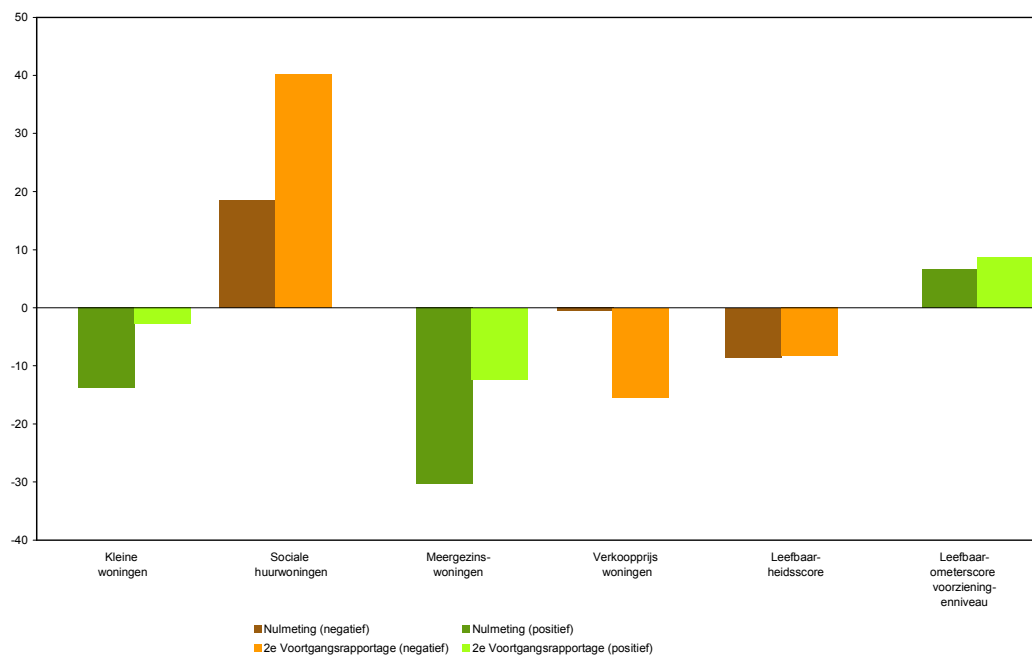
Diagrammen per thema

Om een beeld te geven van de afstand van de aandachtswijk tot het stedelijk gemiddelde op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage, vergeleken met de start van de wijkenaanpak, worden per thema de indicatoren voor beide peilmomenten in een 'themadiagram' weergegeven. De diagrammen bieden op deze manier een totaalbeeld per thema. Per indicator is steeds de score zo geschaald dat het stedelijk gemiddelde op de waarde 0 procent uitkomt. Hoe dichterbij de aandachtswijk bij 0 procent ligt, des te kleiner is het verschil tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde³. Als de score van een aandachtswijk bij een indicator onder de waarde 0 procent ligt, betekent dit dat de waarde van de indicator in de aandachtswijk lager ligt dan die van het stedelijk gemiddelde. Met kleuren wordt aangegeven of de aandachtswijk gunstig of ongunstig presteert op een indicator. Een groene kleur geeft aan dat de waarde gunstig is voor de aandachtswijk. Een oranje kleur geeft aan dat de waarde ongunstig is voor de aandachtswijk. Onder het themadiagram worden de bijbehorende cijfers waarop het diagram gebaseerd is overzichtelijk per indicator weergegeven. Ter illustratie is het themadiagram en bijbehorende tabel voor het thema Wonen van Enschede hier weergegeven (figuur 1.1).

² Zie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak.

³ Zie voor meer uitleg de technische toelichting (hoofdstuk 3). De berekening van de percentages in de tabel bij het themadiagram wordt verduidelijkt in de volgende subparagraaf.

1.1 Thema Wonen en leefbaarheid: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

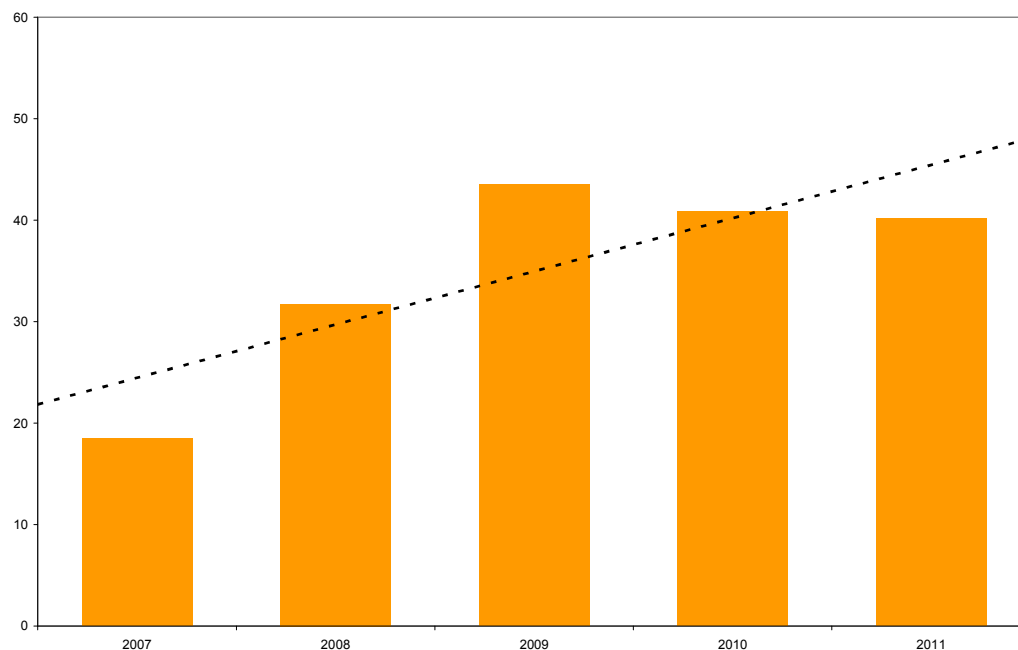
	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-14	-3
Sociale huurwoningen	18	40
Meergezinswoningen	-30	-12
Verkoopprijs woningen	-1	-15
Leefbaarheidsscore	-9	-8
Leefbaarometer-score voorzieningenniveau	7	9

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

Staafdiagrammen per indicator

Naast de themadiagrammen, die inzicht bieden in de verschillen tussen het moment van de Tweede Voortgangsrapportage en de start van de wijkenaanpak, bevatten de analyses voor een aantal indicatoren ook staafdiagrammen die de ontwikkelingen weergeven van jaar op jaar. Ook dit type staafdiagram laat de ontwikkeling zien van de afstand tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde, opnieuw wordt het verschil uitgedrukt in een percentage. Aan het staafdiagram is een tabel toegevoegd die laat zien op welke cijfers het staafdiagram gebaseerd is. Ter illustratie is het staafdiagram en bijbehorende tabel voor de indicator sociale huurwoningen uit het thema Wonen van Enschede hier weergegeven (figuur 1.2).

1.2 Sociale huurwoningen: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Velve-Lindenhof t.o.v. gemeente	18,5	31,7	43,5	40,8	40,1
Totaal Enschede	41	41	41	41	40
Velve-Lindenhof	49	54	59	58	56

Bron: CBS, SYSWOV.

2. Totaalbeeld 40 aandachtswijken in Nederland

2.1 Inleiding

In 2007 zijn in het kader van de wijkenaanpak op basis van een aantal criteria 40 wijken in 18 verschillende gemeenten aangemerkt als aandachtswijken. Deze wijken kenmerkten zich door een eenzijdig woningaanbod met veel sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen. Op leefbaarheid scoorden de wijken matig en bewoners beoordeelden hun wijk vaak als onveilig. De werkloosheid in de aandachtswijken was relatief hoog. Bewoners hadden veelal een laag opleidingsniveau, vaker een uitkering en een laag gemiddeld inkomen. Ook hadden ze vaker schulden en een minder goede gezondheid in vergelijking met bewoners buiten de aandachtswijken.

Al zijn de aandachtswijken steeds op basis van dezelfde criteria geselecteerd, toch verschillen zij soms sterk van karakter. Zo zijn er typische arbeidersbuurten, multiculturele wijken of wijken waar veel studenten wonen. Bij aanvang van de wijkenaanpak hebben de betrokken gemeenten voor elke wijk een actieplan op maat geformuleerd dat aansluit bij de specifieke situatie en prioriteiten in de wijk.

De centrale vraag in dit hoofdstuk is in hoeverre de achterstanden in de 40 aandachtswijken samen, ten opzichte van het gemiddelde in de 18 steden met aandachtswijken samen (G18) zijn af- of toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak. In dit hoofdstuk wordt daarnaast gekeken in hoeverre de ontwikkelingen in de vier grote gemeenten Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht (G4) en de overige 14 gemeenten met aandachtswijken (G14) verschillen.

Dit is relevant omdat in de 20 aandachtswijken van de G4 verreweg de meeste aandachtswijkbewoners wonen (ongeveer 80 procent). Hierdoor oefenen de aandachtswijken in de G4 veel invloed uit op het totaalbeeld in de aandachtswijken. Bovendien zijn de verschillen binnen de G4 tussen aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde vaak kleiner dan in de G14. Niet zozeer omdat de verschillen tussen aandachtswijken en niet-aandachtswijken in de G4 per se minder groot zijn, maar omdat er in de G4 een groter deel van de bevolking in een van de aandachtswijken woont. Het beeld voor de G4 ziet er daardoor anders uit dan voor de G14.

2.2 Bevolking

Op 1 januari 2012 woont bijna 5 procent van de Nederlandse bevolking in een van de 40 aandachtswijken. Veruit het grootste deel daarvan (ongeveer 80 procent) woont in de G4. De overige 20 procent is verspreid over de 14 andere gemeenten met aandachtswijken. Het aantal bewoners in de aandachtswijken is de afgelopen vijf jaar iets sneller gegroeid dan de gehele Nederlandse bevolking.

De bevolking in de G4 is gemiddeld jonger dan in de G14. Dit geldt ook, hoewel in mindere mate, voor de aandachtswijken. In de aandachtswijken van de G4 is 67 procent van de bevolking jonger dan 45 jaar, tegenover 65 procent in de G14.

In de aandachtswijken bestaat in 2011 iets meer dan de helft van de huishoudens uit eenpersoonshuishoudens (52 procent). In de G18 als geheel is dat 50 procent. Het aandeel eenpersoonshuishoudens is in de laatste jaren gegroeid. In 2007 was nog 51 procent van de huishoudens in de aandachtswijken en 48 procent van de huishoudens in de G18 een eenpersoonshuishouden. Deze groei gaat ten koste van het aandeel paren (met of zonder kinderen). In de aandachtswijken bestaat in 2011 36 procent van de huishoudens uit paren. In de G18 als geheel is dat 42 procent. Tot slot nam het aandeel eenouderhuishoudens in de aandachtswijken af van 11 naar 10 procent tussen 2007 en 2011. Voor de G18 bleef het aandeel eenouderhuishoudens stabiel (8 procent).

Kenmerkend voor de bevolkingssamenstelling in de aandachtswijken is ook dat er meer niet-westerse allochtonen wonen. In de aandachtswijken is 49 procent van de bevolking van niet-westers allochtone afkomst, terwijl dat in de G18 als geheel 25 procent is. Het aandeel westerse allochtonen in de aandachtswijken (11 procent) is echter kleiner dan in de gehele G18 (13 procent). In de aandachtswijken wonen daarentegen wel meer MOE-landers: 2 procent, terwijl dat in de G18 als geheel 1 procent is. In figuur 2.1 is bovendien te zien dat sinds de start van de wijkenaanpak er minder autochtonen wonen in de aandachtswijken en juist meer westerse allochtonen.

2.1 Bevolking naar herkomstgroepering: aandachtswijken en het gemiddelde van G18, G14 en G4, in procenten

		Autochtonen	Moe-landers	Overige westerse allochtonen	Turken	Marokkanen	Surinamers	Antillianen en Arubanen	Overig niet-westerse allochtonen	
		%								
Totaal G18	2007	65	1	11	5	5	5	2	7	
	2012	63	1	12	5	5	5	2	8	
G18, totaal aandachtswijken	2007	42	1	9	13	13	9	3	11	
	2012	40	2	10	13	13	9	3	12	
Totaal G4	2007	55	1	11	6	7	8	2	8	
	2012	53	2	12	6	8	8	2	9	
G4, totaal aandachtswijken	2007	38	1	8	13	15	11	3	11	
	2012	35	2	9	13	15	10	3	12	
Totaal G14	2007	76	1	10	4	2	2	1	5	
	2012	74	1	11	4	2	2	1	5	
G14, totaal aandachtswijken	2007	59	1	10	12	4	2	2	8	
	2012	57	1	11	12	5	3	2	9	

Bron: CBS.

Kenmerken van MOE-landers

In Nederland zijn op 1 januari 2012 ruim 127 duizend MOE-landers geregistreerd in de GBA⁴, waarvan 76 procent eerste generatie MOE-lander is. Opvallend is dat van deze

⁴ Tot de populatie van dit onderzoek behoren alleen de personen die staan geregistreerd in de Gemeentelijke Basisadministratie. We missen hierdoor de mensen uit de EU-uitbreidingslanden die wel in Nederland wonen en werken maar dit korter dan vier maanden doen of die dit niet officieel doen. Voor meer informatie, zie: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/C3D36557-C8CF-4674-A16B-B9588278AFD9/0/111021uitbreidingvandeEU.pdf>.

eerste generatie 57 procent vrouw is. Van de tweede generatie MOE-landers is de verhouding gelijk aan de man-vrouw verhouding in de totale Nederlandse bevolking.

Van de MOE-landers in Nederland is 73 procent tussen de 20 en 65 jaar en 4 procent boven de 65 jaar. Voor de totale Nederlandse bevolking is dit respectievelijk 60 en 16 procent. Bij de eerste generatie MOE-landers zien we dat het aandeel 20-65 jarigen nog hoger ligt, op 85 procent. Bij de tweede generatie daalt dit aandeel naar 37 procent. Deze generatie is logischerwijs veel jonger.

De meeste MOE-landers die in Nederland wonen, komen uit Polen (57 procent). MOE-landers afkomstig uit Bulgarije en Hongarije volgen daarna (beide ongeveer 10 procent). Binnen de 40 aandachtswijken is het aandeel MOE-landers in de wijk Transvaal in Den Haag het grootst (8 procent); in de Kruiskamp in Amersfoort wonen de minste MOE-landers (nog geen half procent).

Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel MOE-landers in de aandachtswijken met ruim 1 procentpunt gestegen. Voor Nederland als geheel was de toename in dezelfde periode ongeveer 0,2 procentpunt. In de G4 liggen deze verschillen iets hoger dan in de G14.

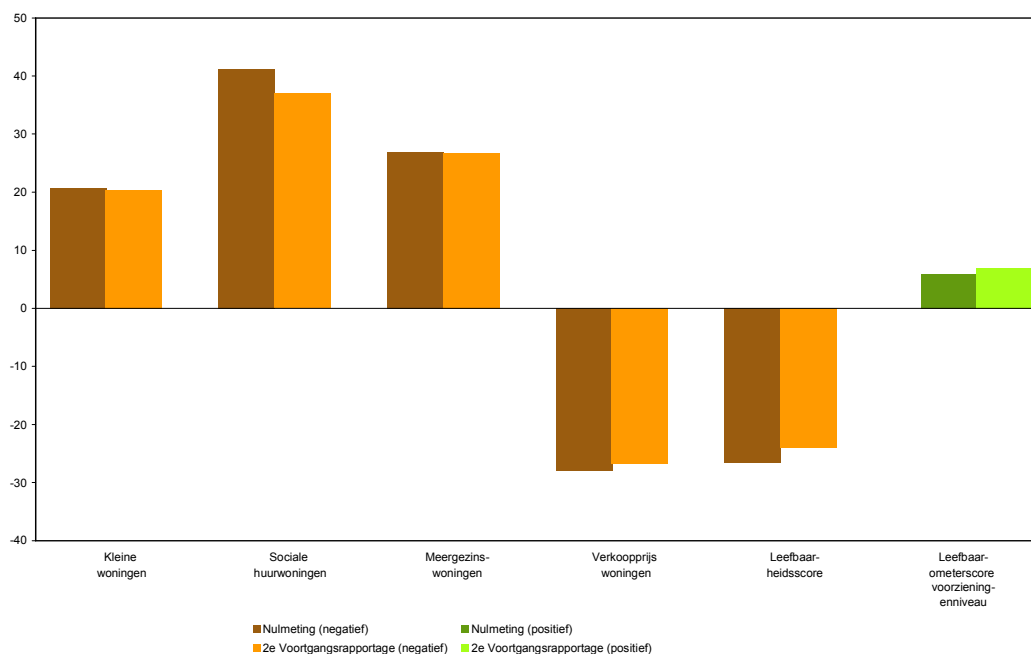
2.3 Wonen en leefbaarheid

Overall beeld

De belangrijkste ambities op het gebied van wonen en leefbaarheid zijn diversificatie van het woningaanbod en verbetering van de leefbaarheid. De woningvoorraad in de aandachtswijken bestaat vooral uit kleine woningen, sociale huurwoningen en meergezinswoningen. De gemiddelde verkoopprijs van de woningen ligt lager dan die van het G18-gemiddelde. Dit geldt zowel voor de G4 als voor de G14.

In de Leefbaarometer is leefbaarheid gedefinieerd als de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld. Dit wordt binnen de Outcomemonitor getoetst aan de hand van de Leefbaarheidsscore (uit de Leefbaarometer) en de Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau. Terwijl de Leefbaarheidsscore in de aandachtswijken onder die van de G18 ligt, scoren de aandachtswijken beter dan gemiddeld wat betreft het voorzieningenniveau.

2.2 Thema Wonen en leefbaarheid: G18-aandachtswijken ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Kleine woningen	21	20
Sociale huurwoningen	41	37
Meergezinswoningen	27	27
Verkooprijke woningen	-28	-27
Leefbaarheidsscore	-27	-24
Leefbaarometer-score voorzieningenniveau	6	7

Bron: CBS, Kadaster, Leefbaarometer, SYSWOV.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

De diversificatie van het woningaanbod laat een beperkt positieve ontwikkeling zien. Zo ontwikkelt het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken zich meer richting het G18 gemiddelde. Het verschil neemt met 10 procent af. Daarnaast is er een (minimale) verbetering te zien in de gemiddelde verkoopprijs van woningen. Het verschil is met ruim 4 procent afgenomen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Echter, het aandeel kleine woningen en het aandeel meergezinswoningen bleven stabiel. Hierbij moet rekening gehouden worden met de economische crisis en daarmee gepaard gaande vastzittende huizenmarkt, die de plannen van gemeenten, woningbouwverenigingen en projectontwikkelaars hindert. In een aantal gevallen hebben zij hun ambities moeten bijstellen. Bovendien moet bedacht worden dat aanpassing van het woningaanbod veelal een lange adem vergt.

Voor de G4 en G14 zijn de ontwikkelingen voor het aandeel kleine woningen, meergezinswoningen en de verkoopprijs van woningen vergelijkbaar. Dat geldt niet voor het aandeel sociale huurwoningen. In de aandachtswijken van de G14 neemt het aandeel sociale huurwoningen sneller af ten opzichte van het G14-gemiddelde (14 procent) dan voor de aandachtswijken van de G4 en de G4 als geheel (10 procent).

Op het gebied van de leefbaarheid verbetert de Leefbaarheidsscore voor de G18-aandachtswijken en de G18 als geheel. Deze verbetering geldt voor zowel de aandachtswijken van de G4 als de G14. De achterstand van de aandachtswijken neemt ten opzichte van het G18-gemiddelde af met 10 procent. In 2010 hebben 31 aandachtswijken een gunstigere score ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde dan in 2006 of hebben hun voorsprong op het stedelijk gemiddelde die zij bij aanvang van de wijkenaanpak al hadden weten te behouden. In 7 wijken wordt hetzelfde gescoord en in 2 wijken wordt slechter gescoord.

De Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau lag bij aanvang van de wijkenaanpak in de aandachtswijken boven die van het G18-gemiddelde. In 2010 was de voorsprong nog groter. Zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel nemen de scores voor het voorzieningenniveau af, zij het sneller in de G18 dan in de aandachtswijken. Net als bij de Leefbaarheidsscore geldt dat 31 aandachtswijken in 2010 een meer gunstige score ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde hebben dan in 2006 of dat zij de voorsprong die ze al hadden hebben weten te behouden. Voor 3 wijken geldt dat de scores hetzelfde gebleven zijn en voor 6 wijken geldt dat zij slechter scoren. Ondanks dat er in 2010 nog steeds sprake is van achterstanden op het gebied van leefbaarheid, kan geconcludeerd worden dat de verbetering breed gedragen is.

2.3.1 Wonen

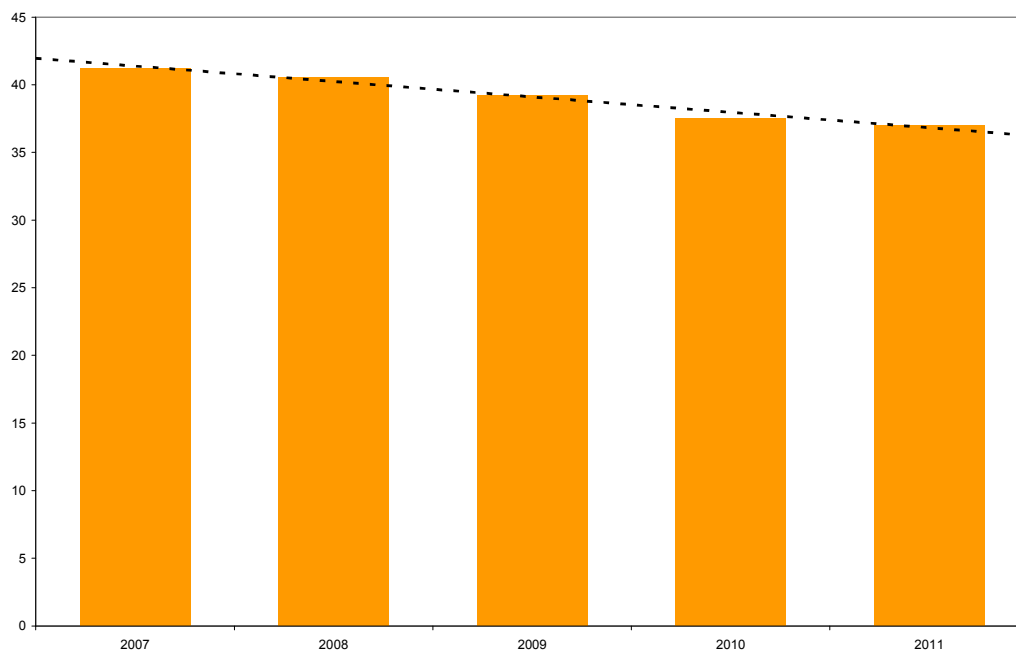
Relatief minder sociale huurwoningen

In de aandachtswijken bestaat 56 procent van de woningen uit sociale huurwoningen. Dat is meer dan gemiddeld in de G18, waar 41 procent van de woningen bestaat uit sociale huurwoningen. Er zijn daarmee 37 procent meer sociale huurwoningen in de aandachtswijken dan gemiddeld in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dit verschil nog 41 procent. Zoals te zien is in de tabel onder het staafdiagram is het aandeel sociale huurwoningen zowel binnen als buiten de aandachtswijken kleiner geworden. In de aandachtswijken voltrekt deze ontwikkeling zich sneller dan daarbuiten, waardoor het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken zich in de richting van het G18-gemiddelde ontwikkelt. De achterstand is tot nu toe met 10 procent afgenomen.

In 26 aandachtswijken is het aandeel sociale huurwoningen afgenomen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, of zijn er minder nog steeds minder sociale huurwoningen dan gemiddeld in de stad. In 7 wijken nam het aandeel sociale huurwoningen juist toe. Het meest sterk was de stijging in Velve-Lindenhof (Enschede). In de overige 7 wijken is er geen sprake van een verandering op dit punt.

Het aandeel sociale huurwoningen is in 3 aandachtswijken kleiner dan in de gemeente. Dit zijn Bos en Lommer (Amsterdam), Bergpolder en Oud Zuid (beide Rotterdam). In Bos en Lommer en in Bergpolder is het aandeel particuliere huur relatief hoog: circa 30 procent.

2.3 Sociale huurwoningen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	41,2	40,5	39,2	37,5	37,0
Totaal G18	43	42	41	41	41
G18, totaal aandachtswijken	61	59	58	57	56
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	32,1	31,1	30,8	29,5	29,0
Totaal G4	46	45	44	44	43
G4, totaal aandachtswijken	61	59	57	57	56
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	57,4	55,1	52,9	50,5	49,6
Totaal G14	40	38	38	38	38
G14, totaal aandachtswijken	63	59	58	58	57

Bron: CBS.

Verskil in verkoopprijs woning in en buiten de aandachtswijken licht gunstiger

De laatste jaren heeft de financieel-economische crisis de nodige effecten gehad op de woningmarkt. Het aantal woningen dat verkocht wordt, is aanzienlijk gedaald. In de G18 werden in 2006 ruim 57 duizend woningen verkocht, waarvan ruim 8 duizend in de aandachtswijken. In 2011 zijn er minder dan 34 duizend woningen verkocht, waarvan ruim 5 duizend in de aandachtswijken. De verkoopprijzen van woningen piekten in 2008. Sindsdien zijn de verkoopprijzen nauwelijks meer gestegen of zelfs gedaald.

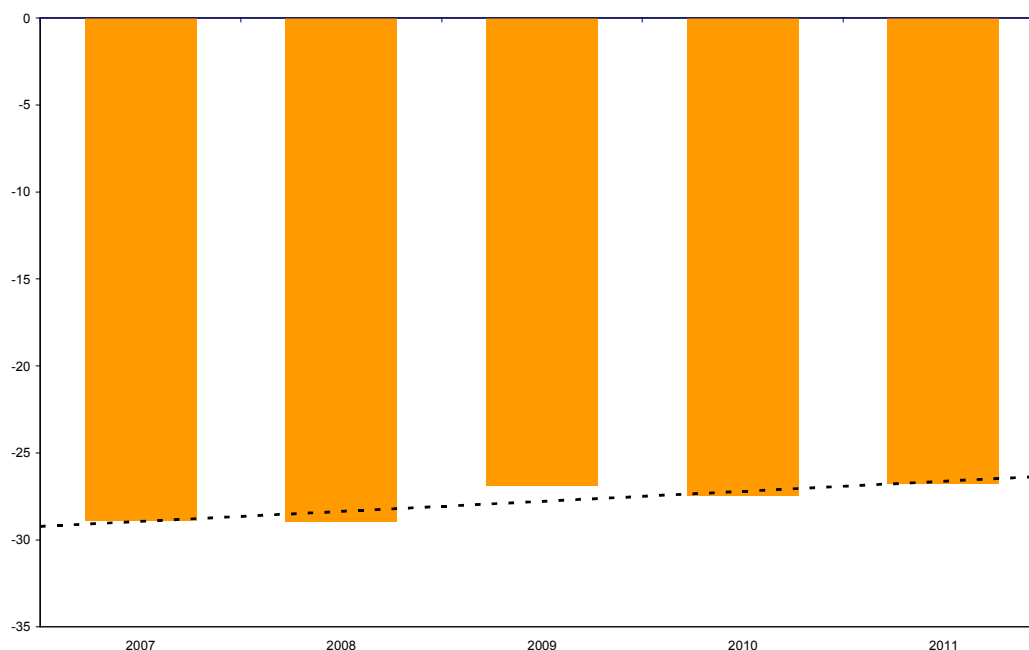
De gemiddelde verkoopprijs van woningen in de aandachtswijken ligt in 2011 27 procent lager dan die van woningen in de G18 als geheel. Gemiddeld kost een woning in een aandachtswijk 167 duizend euro, terwijl de prijs in de G18 als geheel gemiddeld 228

duizend euro is. In 2006 was het verschil tussen de aandachtswijken en de G18 groter, namelijk 28 procent. De achterstand van de aandachtswijken op de G18 is daarmee 4 procent afgenomen.

Merk op dat het verschil in verkoopprijzen voor een deel het verschil in het woningaanbod weerspiegelt. In de aandachtswijken zijn er meer kleine woningen en meergezinswoningen. Deze zijn vaak goedkoper dan eengezinswoningen.

Overschie in Rotterdam is de enige aandachtswijk waar de huizenprijzen hoger liggen dan gemiddeld in de stad. Dat was al bij start van de wijkenaanpak. Ook in Nieuwland in Schiedam lagen de verkoopprijzen van woningen toen nog hoger dan gemiddeld in Schiedam. In 2011 is deze situatie echter omgekeerd; een ongunstige ontwikkeling dus voor deze aandachtswijk. Voor 15 aandachtswijken geldt dat de verkoopprijzen dicht bij het stedelijk gemiddelde zijn komen te liggen. Voor 21 wijken is er sprake van een ongunstige ontwikkeling. In de overige 4 wijken was er nagenoeg geen verandering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

2.4 Gemiddelde verkoopprijs van woningen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-28,0	-28,9	-28,9	-26,9	-27,4	-26,8
	<i>x 1 000 euro</i>					
Totaal G18	211	225	235	223	226	228
G18, totaal aandachtswijken	152	160	167	163	164	167
	%					
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-32,0	-32,5	-33,2	-30,7	-31,7	-31,5
	<i>x 1 000 euro</i>					
Totaal G4	222	240	253	238	243	248
G4, totaal aandachtswijken	151	162	169	165	166	170
	%					
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-22,2	-25,2	-25,8	-23,2	-22,2	-23,8
	<i>x 1 000 euro</i>					
Totaal G14	198	206	213	203	203	202
G14, totaal aandachtswijken	154	154	158	156	158	154

Bron: CBS, Kadaster.

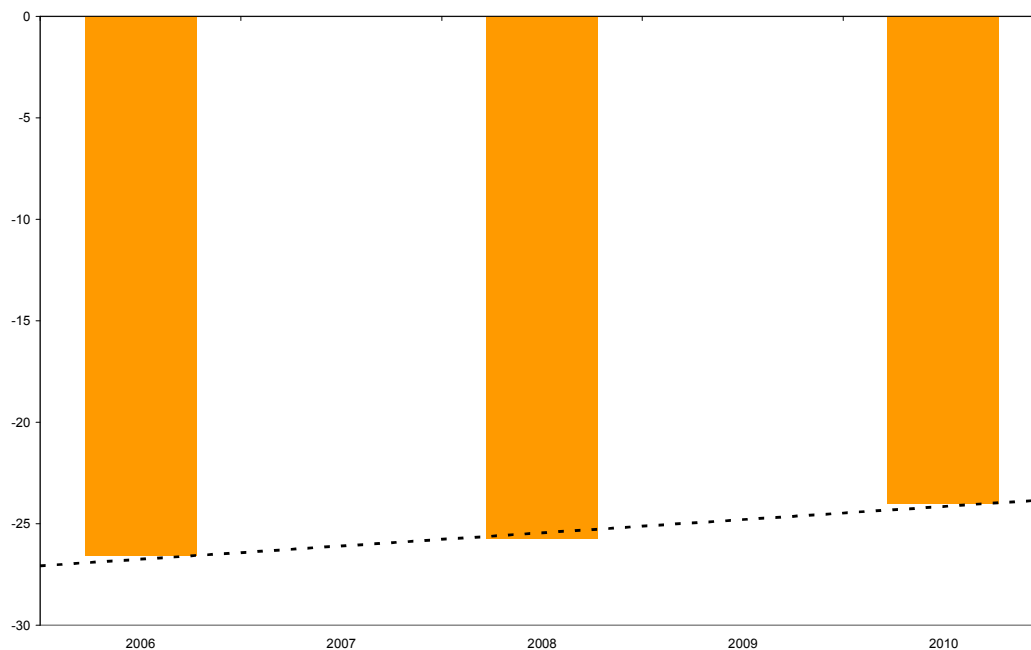
2.3.2 Leefbaarheid

Leefbaarheidsscore verbeterd

De Leefbaarheidsscore wordt uitgedrukt in een schaal van 1 tot en met 7. Hierbij staat 1 voor 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage komt de Leefbaarheidsscore van de G18 uit op een 5 'positief', terwijl dat bij aanvang van de wijkenaanpak nog een 4 'matig positief' was. De aandachtswijken van de G18 scoren zowel nu als bij aanvang van de wijkenaanpak een 3 'matig'.

Hoewel het niet zichtbaar is in de gehanteerde schaal van de Leefbaarheidsscore, boeken de aandachtswijken toch vooruitgang. De percentages in de tabel, die gebaseerd zijn op de onderliggende cijfers, maken duidelijk dat de aandachtswijken van de G18 een klein deel (op de hier gehanteerde schaal: 10 procent) van hun achterstand hebben ingelopen op de G18 als geheel.

2.5 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-26,6	.	-25,7	.	-24,0
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal G18	4	.	5	.	5
G18, totaal aandachtswijken	3	.	3	.	3
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G4	-24,1	.	-22,6	.	-22,3
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal G4	4	.	4	.	4
G4, totaal aandachtswijken	3	.	3	.	3
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G14	-23,5	.	-21,1	.	-20,4
<i>Leefbaarheidsscore</i>					
Totaal G14	5	.	5	.	5
G14, totaal aandachtswijken	3	.	4	.	4

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De Leefbaarheidsscore in de G14 is hoger dan die in de G4. Dat geldt zowel voor de aandachtswijken als voor het totaal van de gemeenten. Bij de Tweede Voortgangsrapportage was de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken van de G4 3

'matig' en voor de G4 als geheel 4 'matig positief'. In de G14 was de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken 4 'matig positief' en voor de G14 als geheel 5 'positief'⁵.

Voor 31 van de 40 aandachtswijken geldt dat zij al gunstigere Leefbaarheidsscore hadden en deze voorsprong hebben weten vast te houden, of dat zij een deel van hun achterstand ingelopen hebben. In 2 wijken nam de achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde toe en in 7 wijken was geen sprake van een duidelijke ontwikkeling. De Rotterdamse aandachtswijken Bergpolder en Vreewijk hebben een Leefbaarheidsscore die wat boven het stedelijk gemiddelde ligt. Dat was bij aanvang van de wijkenaanpak ook al zo. Bergpolder heeft zijn voorsprong op het stedelijk gemiddelde weten te vergroten, terwijl de voorsprong in Vreewijk afnam.

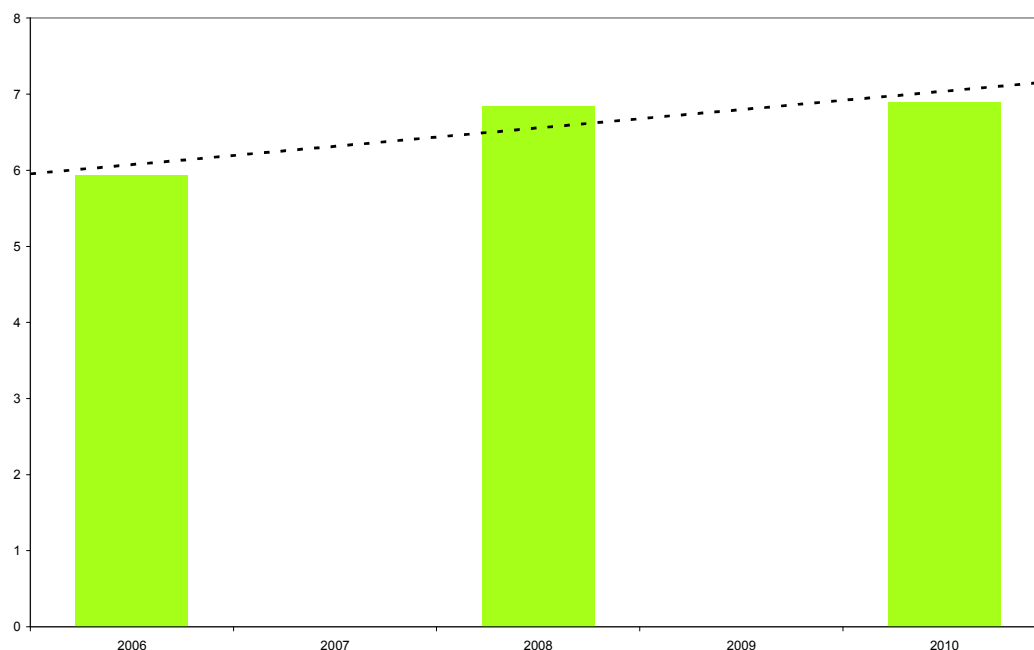
Leefbaarometerscore voor het voorzieningenniveau gunstiger

De score voor het voorzieningenniveau lag bij aanvang van de wijkenaanpak in de aandachtswijken gemiddeld al boven dat van het G18-gemiddelde (6 procent) en ligt nu nog hoger (7 procent). Toch nam, zowel in de aandachtswijken als in de gehele G18, het voorzieningenniveau af. In de aandachtswijken was de afname echter minder sterk dan in de G18 als geheel.

In 31 wijken is er sprake van gunstigere Leefbaarheidsscore voor het voorzieningenniveau ten opzichte van het stedelijk gemiddelde dan bij aanvang van de wijkenaanpak. In 6 wijken is de ontwikkeling ongunstig: de achterstand op het stedelijk gemiddelde wordt er groter. De overige 3 wijken laten geen duidelijke ontwikkeling zien.

⁵ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:
<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

2.6 Voorzieningenniveau: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	5,9	.	6,8	.	6,9
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal G18	18	.	17	.	16
G18, totaal aandachtswijken	25	.	25	.	24
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	2,4	.	2,4	.	4,1
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal G4	26	.	25	.	22
G4, totaal aandachtswijken	29	.	28	.	27
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	3,7	.	3,7	.	4,7
	<i>Leefbaarometerscore</i>				
Totaal G14	9	.	8	.	7
G14, totaal aandachtswijken	13	.	12	.	12

Bron: CBS, Leefbaarometer.

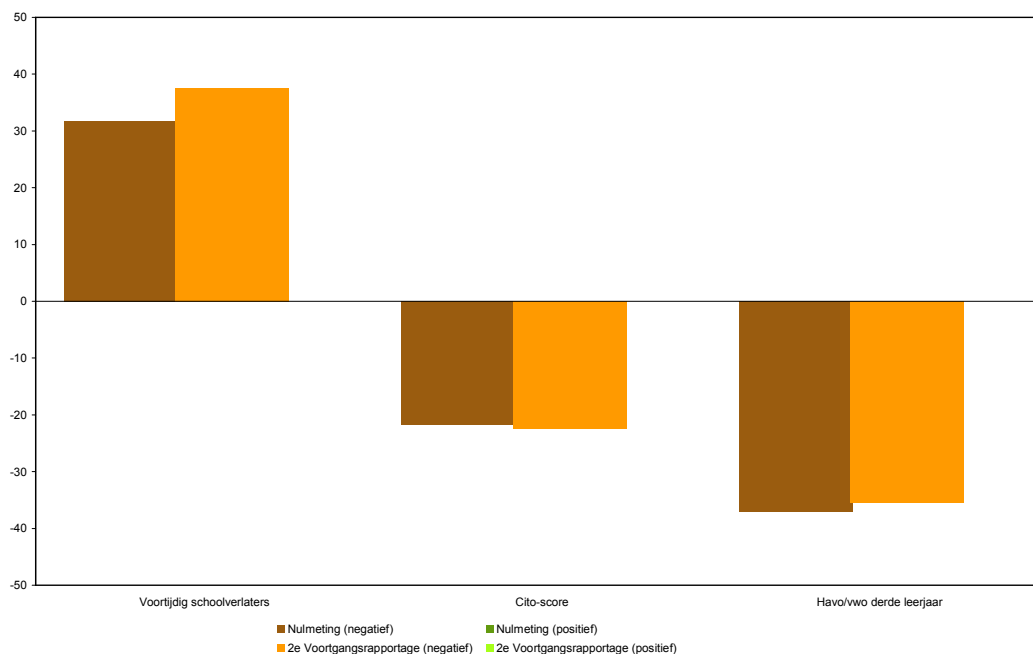
2.4 Leren

Overall beeld

Verbetering van de onderwijsprestaties van leerlingen uit de aandachtswijken is één van de speerpunten in de wijkenaanpak. De aandachtswijken hebben te kampen met een hoog percentage voortijdig schoolverlaters en een relatief klein percentage leerlingen dat naar havo/vwo gaat. De eindtoets van het basisonderwijs (Cito-toets) wordt slechter gemaakt door leerlingen uit de aandachtswijken dan door leerlingen elders uit de G18.

De achterstanden van de G4-aandachtswijken op het gebied van onderwijs zijn kleiner dan die van de G14. Dit geldt voor de scores op de Cito-toets en vooral voor het aandeel voortijdig schoolverlaters. De leerprestaties van de G4 als geheel zijn echter slechter dan die van de G14 als geheel.

2.7 Thema Leren: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Voortijdig schoolverlaters	32	38
Cito-score	-22	-22
Havo/vwo derde leerjaar	-37	-35

Bron: CBS, Cito, DUO.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

Voor het thema Leren is het beeld ten opzichte van de start van de wijkenaanpak wisselend. Positief is dat een klein deel van de achterstand bij het aandeel leerlingen dat naar het derde leerjaar van het havo of vwo gaat is ingelopen (4 procent). De achterstanden op de Cito-scores van leerlingen uit de aandachtswijken zijn echter licht toegenomen (3 procent). Ook al neemt het aandeel voortijdig schoolverlaters in de aandachtswijken zelf af, de achterstand ten opzichte van het G18-gemiddelde neemt toe met 18 procent.

Wat meer leerlingen uit aandachtswijken naar het havo of vwo

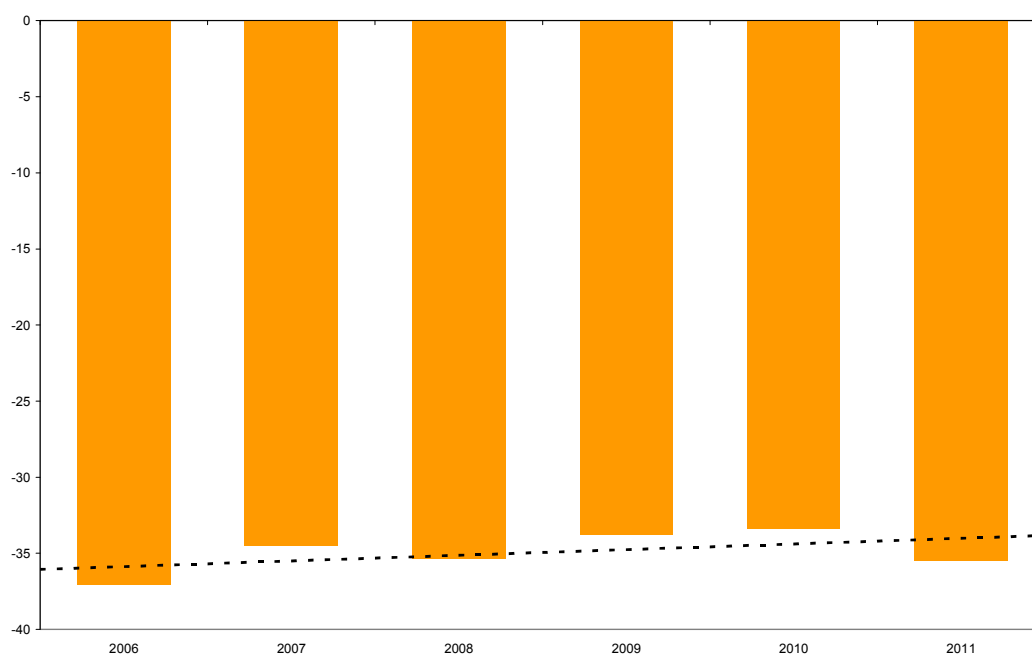
Het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat, laat een positieve ontwikkeling zien. In oktober 2011 gaat 29 procent van de leerlingen uit de aandachtswijken in het derde leerjaar naar het havo of vwo. In oktober 2006 was dat nog 26 procent. Ook in de G18 als geheel was er weliswaar sprake van een toename van het aandeel leerlingen dat

naar het havo of vwo gaat, maar deze was niet zo sterk als in de aandachtswijken (van 41 procent in oktober 2006 tot 45 procent in oktober 2011). De aandachtswijken hebben daarmee een klein deel (4 procent) van hun achterstand ingehaald.

In de G4 zijn de verschillen tussen aandachtswijken en G4-gemiddelde kleiner dan in de G14. Terwijl in de aandachtswijken van de G4 bijna 33 procent minder leerlingen naar het havo of vwo gaan, is dat voor de G14 39 procent minder. In de G4 en de G14 beweegt de indicator voor het aandeel leerlingen dat naar havo of vwo gaat naar het G4-respectievelijk G14-gemiddelde.

In 23 van de 40 aandachtswijken nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde af en werd de achterstand dus kleiner. In 15 wijken nam de achterstand op het stedelijk gemiddelde toe en in 2 wijken bleef de situatie ongewijzigd.

2.8 Derde leerjaar havo of vwo: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

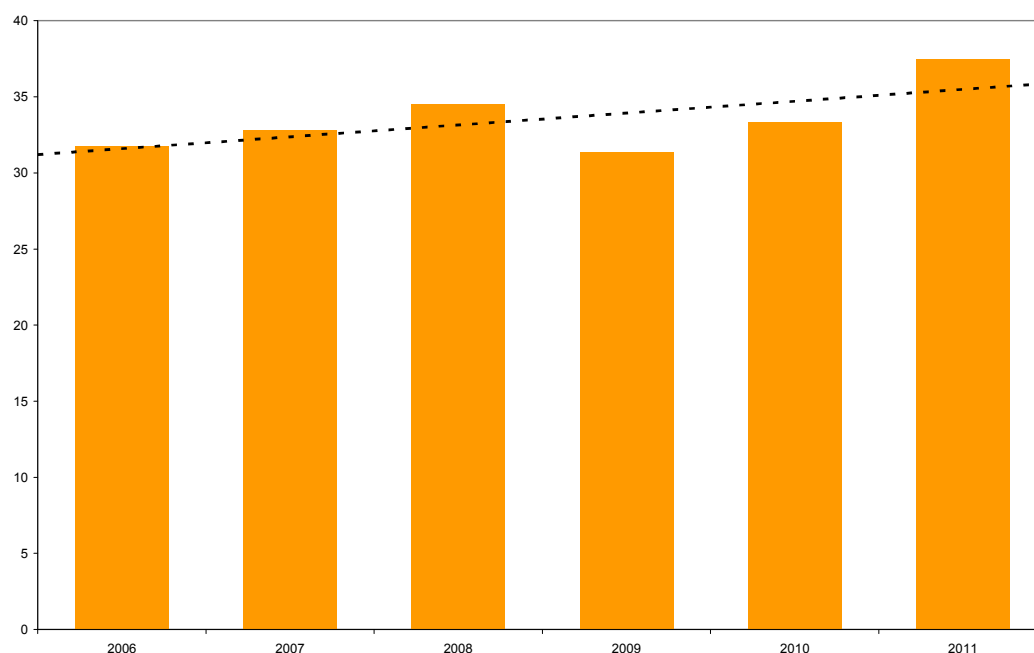
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-37,1	-34,5	-35,4	-33,8	-33,4	-35,5
Totaal G18	41	42	43	44	44	45
G18, totaal aandachtswijken	26	28	28	29	30	29
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G4	-33,2	-31,4	-33,8	-30,6	-30,9	-32,7
Totaal G4	39	41	41	42	43	43
G4, totaal aandachtswijken	26	28	27	29	30	29
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G14	-42,3	-38,1	-33,6	-36,9	-37,2	-39,0
Totaal G14	43	44	45	47	46	47
G14, totaal aandachtswijken	25	27	30	29	29	28

Bron: CBS, DUO.

Aandeel voortijdig schoolverlaters gegroeid

Het aandeel voortijdige schoolverlaters in de aandachtswijken is afgenomen van ruim 8 procent in oktober 2006 tot een kleine 7 procent in oktober 2011. In de G18 nam het aandeel voortijdige schoolverlaters sneller af, van ruim 6 procent in oktober 2006 naar bijna 5 procent in oktober 2011. Daardoor scoren de aandachtswijken nu relatief slechter dan eerder. Er zijn nu bijna 38 procent meer voortijdige schoolverlaters dan in de G18 als geheel, terwijl dat er in oktober 2006 bijna 32 procent meer waren. De achterstand van de aandachtswijken is daarmee toegenomen.

2.9 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	31,7	32,8	34,5	31,4	33,3	37,5
Totaal G18	6,3	6,1	5,8	5,1	5,1	4,8
G18, totaal aandachtswijken	8,3	8,1	7,8	6,7	6,8	6,6
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	13,9	17,4	21,5	19,6	19,6	24,5
Totaal G4	7,2	6,9	6,5	5,6	5,6	5,3
G4, totaal aandachtswijken	8,2	8,1	7,9	6,7	6,7	6,6
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	56,4	50,0	52,0	53,3	52,2	50,0
Totaal G14	5,5	5,2	5,0	4,5	4,6	4,2
G14, totaal aandachtswijken	8,6	7,8	7,6	6,9	7,0	6,3

Bron: CBS, DUO.

De achterstand van de G4-aandachtswijken op het gemiddelde van de G4 is toegenomen sinds de start van de wijkenaanpak. Er zijn nu een kleine 25 procent meer voortijdige schoolverlaters dan in de G4 als geheel. Bij de start van de wijkenaanpak was dit 14

procent. Daartegenover staat dat de achterstand voor de aandachtswijken van de G14 kleiner aan het worden is. Er zijn nu 50 procent meer voortijdige schoolverlaters dan gemiddeld in de G14. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dit nog 56 procent.

Cito-scores

Binnen het thema Leren worden de prestaties van leerlingen in het basisonderwijs gemeten aan de hand van de standaardscores op de Eindtoets Basisonderwijs (de Cito-toets). De individuele scores van leerlingen worden gerelateerd aan de gemiddelde score van alle kinderen in Nederland. Op basis daarvan worden per wijk en per gemeente z-scores berekend die aangeven in hoeverre de score in de wijk of gemeente afwijkt van het landelijk gemiddelde. Deze z-scores worden op een schaal geplaatst die loopt van -100 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +100 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). In een gebied waar de z-score gelijk is aan 0 hebben de leerlingen een gemiddelde score op de Eindtoets Basisonderwijs die vergelijkbaar is met de gemiddelde score van alle leerlingen in Nederland. De z-scores zijn over de jaren heen vergelijkbaar.

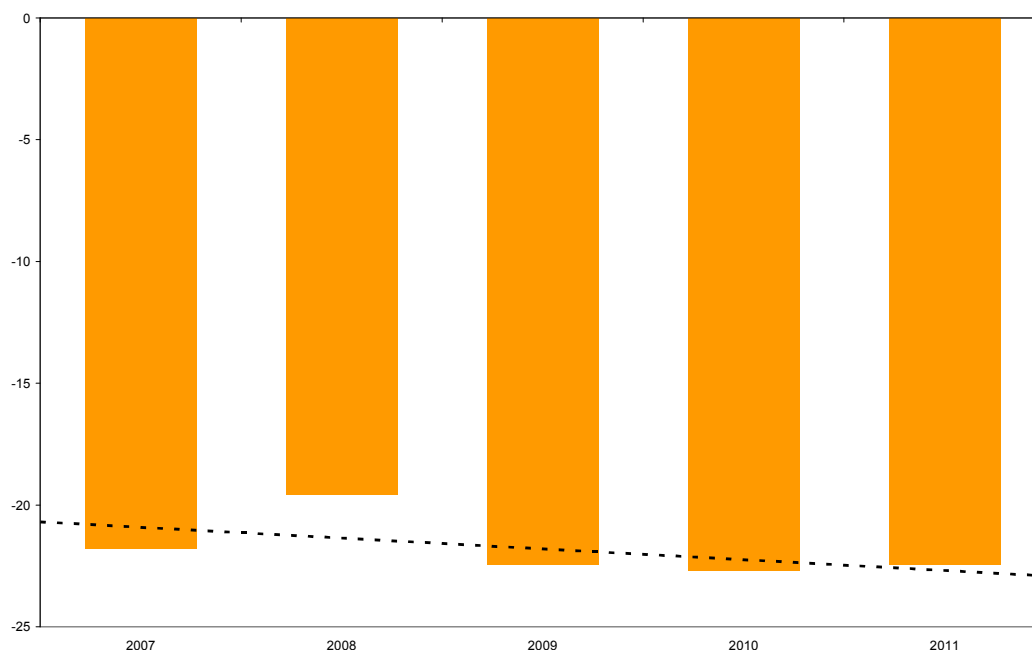
In de aandachtswijken wordt op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage aanzienlijk slechter gescoord op de eindtoets van het basisonderwijs (Cito-toets) dan daarbuiten. In de aandachtswijken van de G18 lag de Cito-toetsscore 55 punten onder het landelijk gemiddelde, terwijl dat in de G18 13 punten was. Bij de start van de wijkenaanpak was het verschil tussen aandachtswijken en G18-gemiddelde gunstiger dan in 2011.

In 12 wijken werd de achterstand op Cito-scores kleiner; in 12 wijken werd de achterstand juist groter en in 3 wijken bleef de achterstand nagenoeg gelijk. Voor de overige 13 aandachtswijken zijn geen afzonderlijke Cito-scores beschikbaar, omdat de aantallen leerlingen in deze wijken te klein zijn om daar statistische uitspraken over te kunnen doen.

Voor de G14 geldt dat de achterstand van de aandachtswijken op hun stedelijk gemiddelde gelijk bleef. Bij de G4 is echter een negatieve ontwikkeling te zien. De aandachtswijken scoren nu 57 punten onder het landelijk gemiddelde, terwijl dat 54 was bij aanvang van de wijkenaanpak. De gemiddelde Cito-toetsscores in de G4 als geheel bleven echter stabiel, waardoor de achterstand van de aandachtswijken in de G4 toenam met 11 procent. .

Voor zowel de G4 en G14 als hun aandachtswijken geldt dat de Cito-scores op het onderdeel taal achterblijven op die van het onderdeel rekenen en wiskunde. In de aandachtswijken van de G4 geldt dat de achterstand op beide onderdelen van de Cito-toets groter is geworden ten opzichte van het G4-gemiddelde. Voor de G14-aandachtswijken is de achterstand op het G14-gemiddelde voor beide onderdelen iets minder groot geworden.

2.10 Cito-scores: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G	-21,8	-19,6	-22,5	-22,7	-22,5
<i>Score t.o.v. Nederland</i>					
Totaal G18	-12	-11	-13	-15	-13
G18, totaal aandachtswijken	-53	-48	-55	-57	-55
	%				
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-19,3	-18,0	-20,0	-20,5	-21,4
<i>Score t.o.v. Nederland</i>					
Totaal G4	-19	-17	-20	-24	-18
G4, totaal aandachtswijken	-54	-50	-56	-60	-57
	%				
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-20,4	-19,3	-22,4	-20,3	-20,6
<i>Score t.o.v. Nederland</i>					
Totaal G14	-4	-3	-4	-3	-6
G14, totaal aandachtswijken	-44	-41	-48	-43	-46

Bron: CBS, Cito.

2.5 Werken

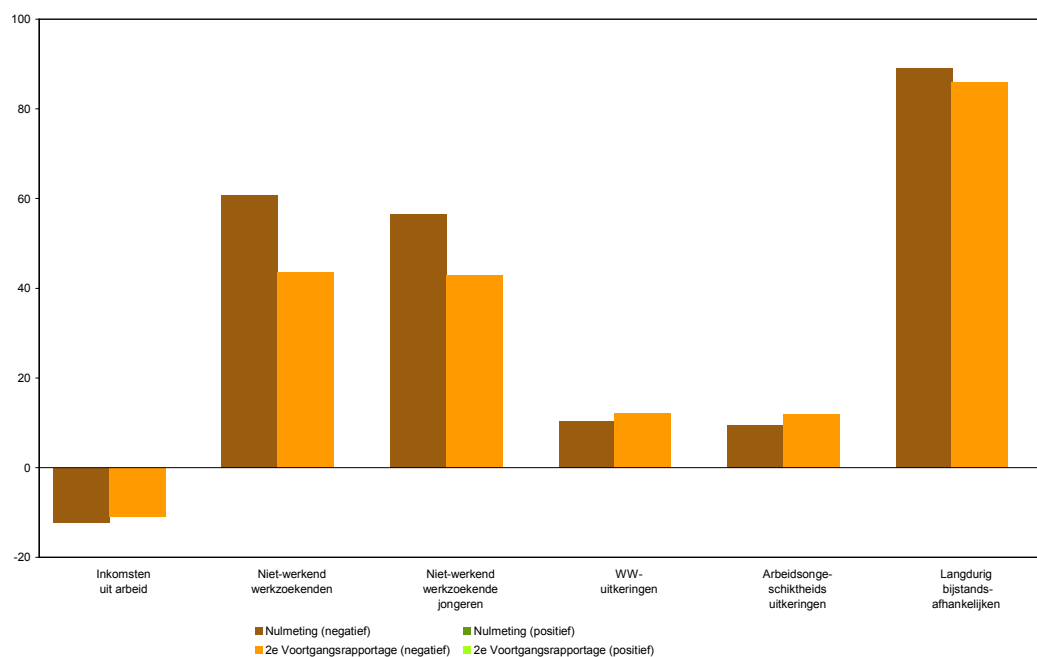
Overall beeld

De arbeidsparticipatie is laag in de aandachtswijken. Bewoners maken er meer dan gemiddeld gebruik van uitkeringen. Zo ligt het aandeel personen in de aandachtswijken dat langdurig (langer dan 3 jaar) gebruik maakt van een bijstandsuitkering in 2012 86 procent hoger dan gemiddeld in de G18. In de aandachtswijken wordt bovendien 12 procent vaker gebruik gemaakt van een werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering dan in de G18 als geheel. Het aandeel niet-werkend

werkzoekenden en niet-werkend werkzoekende jongeren ligt respectievelijk 44 en 43 procent hoger in de aandachtswijken dan in de G18.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie geldt voor alle indicatoren binnen het thema Werken dat de situatie voor de eerste generatie niet-westerse allochtonen het minst gunstig is.

2.11 Thema Werken, Tweede Voortgangsrapportage: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Inkomsten uit arbeid	-12	-11
Niet-werkend werkzoekenden	61	44
Niet-werkend werkzoekende jongeren	57	43
Werkloosheidsuitkeringen	10	13
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	10	12
Langdurig bijstandsafhankelijken	89	86

Bron: CBS.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

De ontwikkelingen op het gebied van Werken zijn wisselend positief en negatief. Zoals hierboven beschreven hebben de aandachtswijken nog aanzienlijke achterstanden.

Op een aantal punten worden de achterstanden van de wijken echter kleiner. In 2012 zijn er 44 procent meer niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken dan in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat nog 61 procent meer. Daarmee is de achterstand op het G18-gemiddelde met 28 procent afgenomen. Eenzelfde daling zien we voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren. Deze gunstige ontwikkeling is breed gedragen: in 33 aandachtswijken neemt het aandeel niet-werkend werkzoekenden

af en in slechts 5 wijken neemt het toe ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde. In 2 wijken blijft het aandeel gelijk

Daarmee samenhangend is er een licht gunstige ontwikkeling voor het aandeel personen met een baan, of preciezer: het aandeel van de potentiële beroepsbevolking dat inkomsten uit arbeid heeft. In 2011 ligt het percentage 11 procent lager dan het G18-gemiddelde, terwijl dit 12 procent was bij de start van de wijkenaanpak. De achterstand op het G18-gemiddelde is daarmee 10 procent kleiner geworden. In 25 aandachtswijken werd de positie van de wijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde gunstiger en in 6 wijken werd deze ongunstiger. De wijk Bergpolder behoudt haar voorsprong op het stedelijk gemiddelde van Rotterdam, ook al wordt deze iets kleiner. In de overige 8 wijken bleef het aandeel personen met een baan stabiel.

Een laatste, licht positieve ontwikkeling is dat het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (licht) afnam ten opzichte van het G18-gemiddelde (4 procent). 16 wijken ontwikkelen zich positief op dit punt. In 15 wijken is de ontwikkeling negatief. In de overige 9 wijken blijft het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken ongeveer gelijk.

Alleen op de indicatoren voor werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen scoren de aandachtswijken in 2012 slechter dan bij de start van de wijkenaanpak. De aandelen WW- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in de aandachtswijken liggen nu respectievelijk 13 en 12 procent hoger dan gemiddeld in de G18, terwijl dat bij aanvang van de wijkenaanpak 10 procent was.

Het beeld voor de G4 en G14 ziet er binnen het thema Werken nagenoeg hetzelfde uit, ook al zijn de verschillen tussen de aandachtswijken van de G4 en de totale G4 iets minder groot dan voor (de aandachtswijken van) de G14.

2.5.1 Geringe afstand tot de arbeidsmarkt

Minder niet-werkend werkzoekenden

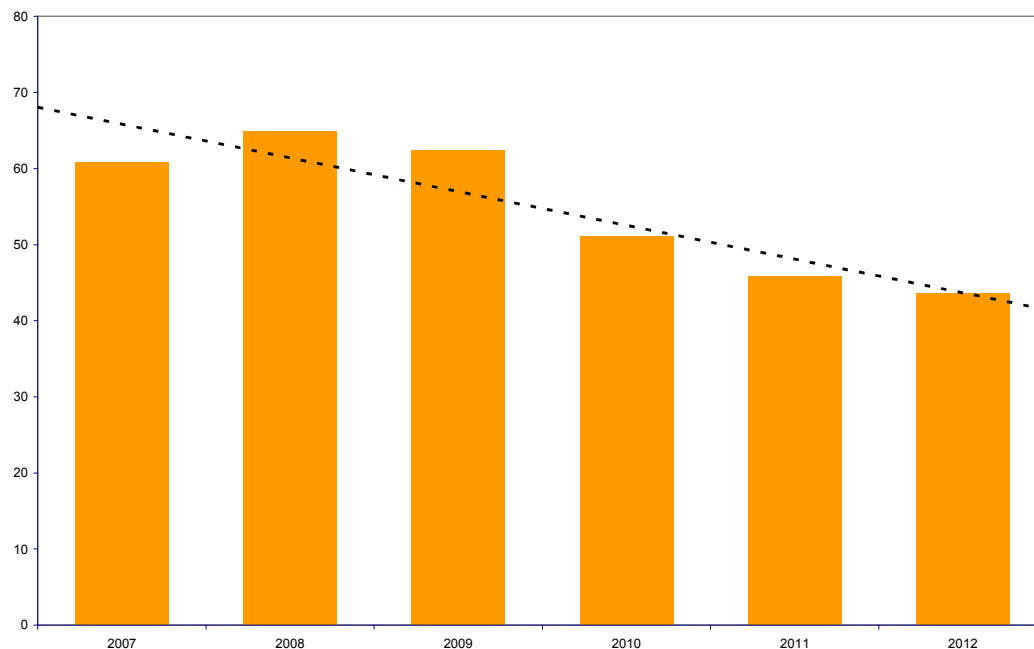
Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage is het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken groter dan in de G18 als geheel (respectievelijk 7 procent tegenover 5 procent). Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er aanzienlijk meer niet-werkend werkzoekenden. Dit geldt zowel voor de wijken (11 procent) als voor het G18-gemiddelde (7 procent).

Sinds de start van de wijkenaanpak is de afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden groter geweest in de aandachtswijken dan daarbuiten. De aandachtswijken hebben 28 procent van hun achterstand op de G18 als geheel ingehaald. Bovendien is deze ontwikkeling breed zichtbaar: in 33 aandachtswijken nam de achterstand op het stedelijk gemiddelde af. In 5 aandachtswijken nam de achterstand juist toe en in 2 wijken bleef de achterstand constant. Drie van de 5 wijken met een ongunstige ontwikkeling zijn Rotterdamse aandachtswijken. De andere 2 liggen in Nijmegen en Leeuwarden.

Zowel de aandachtswijken van de G4 als die van de G14 halen een deel van hun achterstand in. In de G14 ging dat sneller dan in de G4. Daarbij moet gezegd worden dat de achterstand in de G14 groter is dan in de G4 op deze indicator.

Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie komen niet-werkend werkzoekenden relatief vaak voor bij de eerste generatie niet-westerse allochtonen. Tegelijk was de afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden binnen deze groep groter dan bij tweede generatie niet-westerse allochtonen, westerse allochtonen of autochtonen.

2.12 Niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	60,8	64,9	62,4	51,1	45,8	43,5
Totaal G18	6,7	5,2	5,0	5,3	5,3	5,0
G18, totaal aandachtswijken	10,8	8,6	8,2	8,1	7,7	7,2
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	52,3	55,3	55,1	46,2	43,8	42,0
Totaal G4	7,1	5,6	5,3	5,5	5,3	5,1
G4, totaal aandachtswijken	10,8	8,8	8,2	8,0	7,7	7,2
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	70,7	71,7	70,2	62,1	52,5	47,5
Totaal G14	6,2	4,8	4,7	5,2	5,3	5,0
G14, totaal aandachtswijken	10,6	8,2	8,0	8,5	8,1	7,4

Bron: CBS.

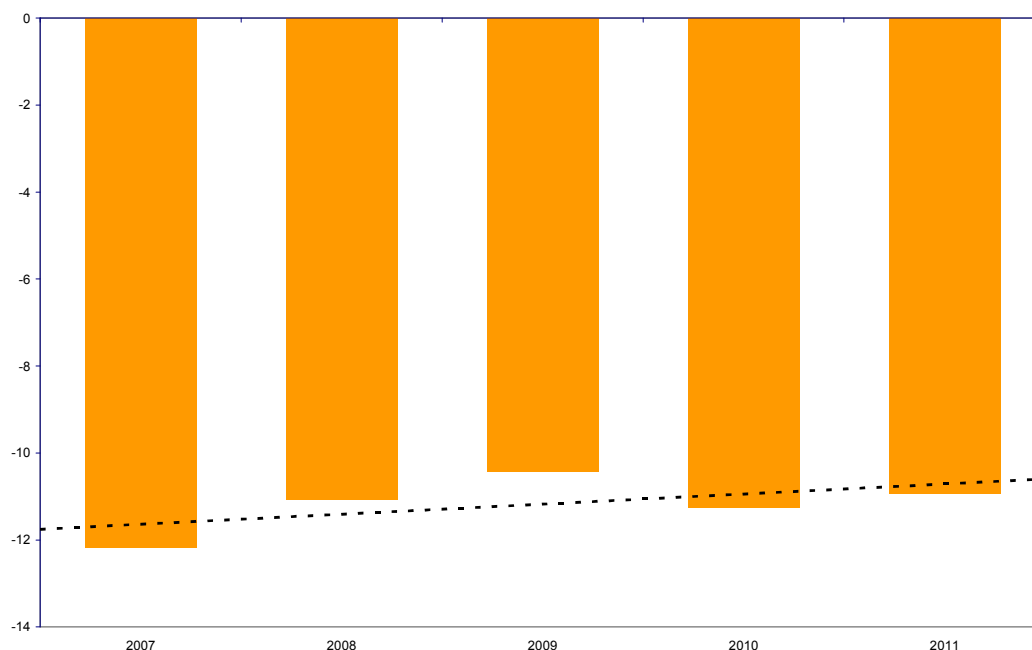
Iets meer personen met inkomsten uit arbeid

Het aandeel personen met een baan is ruim 60 in 2011 in de aandachtswijken. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat nog een kleine 59 procent. In de G18 als geheel heeft 68 procent een baan in 2011, tegenover 67 procent in 2007. In de G18 als geheel groeide het aandeel personen met een baan daarmee minder snel. Hierdoor is er sprake van een licht gunstige ontwikkeling voor de aandachtswijken richting het G18 gemiddelde: de achterstand van de aandachtswijken neemt daarmee met 10 procent af. Merk op dat de achterstand van de aandachtswijken nauwelijks meer is veranderd sinds 2008. De verbetering vond vlak na aanvang van de wijkenaanpak plaats.

Van de 40 aandachtswijken laten er 25 een positieve ontwikkeling zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De wijk Bergpolder behoudt haar voorsprong op het stedelijk gemiddelde van Rotterdam, ook al wordt deze iets kleiner. In 6 wijken neemt het aandeel personen met een baan af ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In de overige 8 wijken blijft de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde constant.

Bij eerstegeneratie Turken en Marokkanen en MOE-landers is het aandeel personen met een baan overigens het laagst. Opvallend is dat in 2007 er in de aandachtswijken nog relatief veel tweedegeneratie MOE-landers waren zonder inkomsten uit arbeid. In 2012 is deze achterstand weggewerkt.

2.13 Inkomsten uit arbeid: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

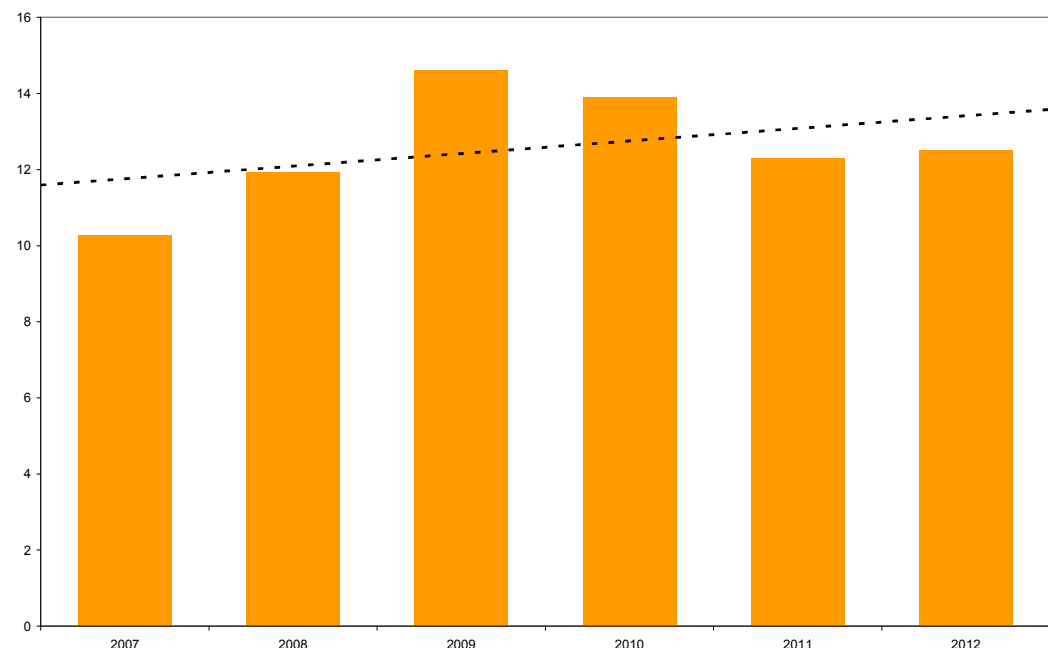
	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-12,2	-11,1	-10,4	-11,3	-10,9
Totaal G18	66,7	68,3	68,9	67,2	67,5
G18, totaal aandachtswijken	58,6	60,7	61,7	59,6	60,1
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-11,3	-10,3	-9,7	-10,5	-10,2
Totaal G4	65,8	67,3	68,1	66,3	66,6
G4, totaal aandachtswijken	58,3	60,4	61,5	59,4	59,8
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-12,0	-10,8	-10,5	-11,2	-10,6
Totaal G14	67,9	69,4	69,9	68,1	68,6
G14, totaal aandachtswijken	59,8	61,8	62,5	60,5	61,4

Bron: CBS.

Relatief vaker een werkloosheidsuitkering

Ondanks de stijging van het aandeel personen uit de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid en de daling van de aandelen niet-werkend werkzoekenden, is de achterstand van de aandachtswijken op het punt van werkloosheidsuitkeringen gegroeid.

2.14 WW-uitkeringen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	10,3	11,9	14,6	13,9	12,3	12,5
Totaal G18	2,2	1,8	1,8	2,7	2,5	2,7
G18, totaal aandachtswijken	2,5	2,0	2,0	3,0	2,8	3,1
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	13,8	15,1	16,9	14,8	13,4	12,7
Totaal G4	2,1	1,7	1,7	2,6	2,5	2,7
G4, totaal aandachtswijken	2,4	1,9	1,9	2,9	2,8	3,0
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	15,0	17,1	24,9	20,9	14,3	14,7
Totaal G14	2,4	1,9	1,9	2,8	2,6	2,8
G14, totaal aandachtswijken	2,8	2,2	2,4	3,4	3,0	3,2

Bron: CBS.

Het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering in de aandachtswijken is licht toegenomen tussen het moment van de Tweede Voortgangsrapportage (ruim 3 procent) en de start van de wijkenaanpak (een kleine 3 procent). Ook buiten de aandachtswijken is er sprake van een lichte toename. In de G18 als geheel groeide het percentage WW'ers van ruim 2 procent naar bijna 3 procent. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde is daarmee toegenomen (22 procent) ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Merk hierbij op dat het verschil tussen aandachtswijken en G18-gemiddelde toenam van 2007 tot en met 2009 en sindsdien weer kleiner werd.

Hoewel het aandeel werkloosheidsuitkeringen stijgt in de gezamenlijke aandachtswijken van de G18, zijn er meer wijken waar de indicator zich gunstig ontwikkelde dan ongunstig. In 21 wijken is er sprake van een positieve ontwikkeling, tegenover 16 met een ongunstige ontwikkeling. In de overige 3 wijken veranderde de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het G18-gemiddelde niet.

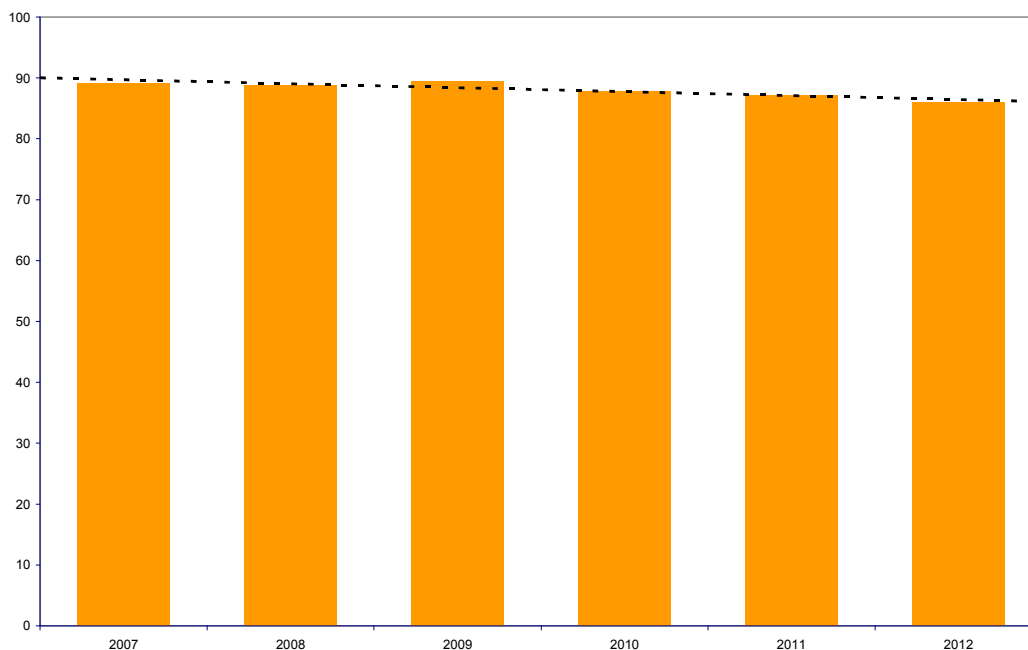
Uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie valt op dat het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering relatief groot is onder eerste generatie Surinamers, Antillianen en Arubanen.

2.5.2 *Grotere afstand tot de arbeidsmarkt*

Aandeel langdurig bijstandsafhankelijken ontwikkelt zich voorzichtig positief

In de aandachtswijken is het aandeel personen dat langdurig gebruik maakt van een bijstandsuitkering bijna 6 procent. In de G18 ligt dat percentage met gemiddeld ruim 3 procent een stuk lager. Dit betekent een achterstand van 86 procent. Tijdens de start van de wijkenaanpak was het aandeel langdurige bijstandsafhankelijken nog ruim 7 procent in de aandachtswijken ten opzichte van bijna 4 procent in de G18 als geheel. De achterstand van de aandachtswijken op het G18 gemiddelde kwam daarmee toen uit op 89 procent. Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde met een kleine 4 procent afgenomen. Daarmee is er sprake van een voorzichtig positieve ontwikkeling voor de aandachtswijken. In 16 wijken verbetert de positie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In 15 wijken verslechtert deze en in 9 wijken blijft deze constant.

2.15 Langdurig bijstandsafhankelijken: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	89,1	88,8	89,5	87,9	87,2	85,9
Totaal G18	3,9	3,6	3,3	3,2	3,1	3,1
G18, totaal aandachtswijken	7,3	6,8	6,3	6,1	5,8	5,8
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	65,3	65,6	64,9	64,2	65,2	64,0
Totaal G4	4,6	4,3	4,0	3,9	3,7	3,7
G4, totaal aandachtswijken	7,7	7,1	6,6	6,3	6,1	6,1
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	104,4	104,4	104,7	102,9	97,9	100,0
Totaal G14	3,0	2,8	2,6	2,5	2,4	2,4
G14, totaal aandachtswijken	6,1	5,6	5,2	5,0	4,8	4,9

Bron: CBS.

De licht verbeterde positie van de aandachtswijken is vooral toe te schrijven aan gunstige ontwikkelingen in de G14. Ten opzichte van het stedelijk gemiddelde bleef het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in de G4-aandachtswijken vrijwel stabiel.

Ook voor deze indicator geldt dat, uitgesplitst naar herkomstgroepering en -generatie, langdurige bijstandsafhankelijken vooral voorkomen bij de eerste generatie niet-westerse allochtonen. Voor deze groep geldt echter, tegen de gemiddelde trend in, dat de achterstanden in 2012 groter waren dan bij aanvang van de wijkenaanpak.

2.5.3 Arbeidsmarktpositie van MOE-landers

Minder niet-werkend werkzoekenden, meer banen

In de aandachtswijken is in 2012 7 procent van de potentiële beroepsbevolking niet-werkend werkzoekende. Met een kleine 4 procent zijn MOE-landers in de aandachtswijken minder vaak niet-werkend werkzoekende. Ook in de G18 als geheel is het aandeel MOE-landers dat niet-werkend werkzoekend is een kleine 4 procent.

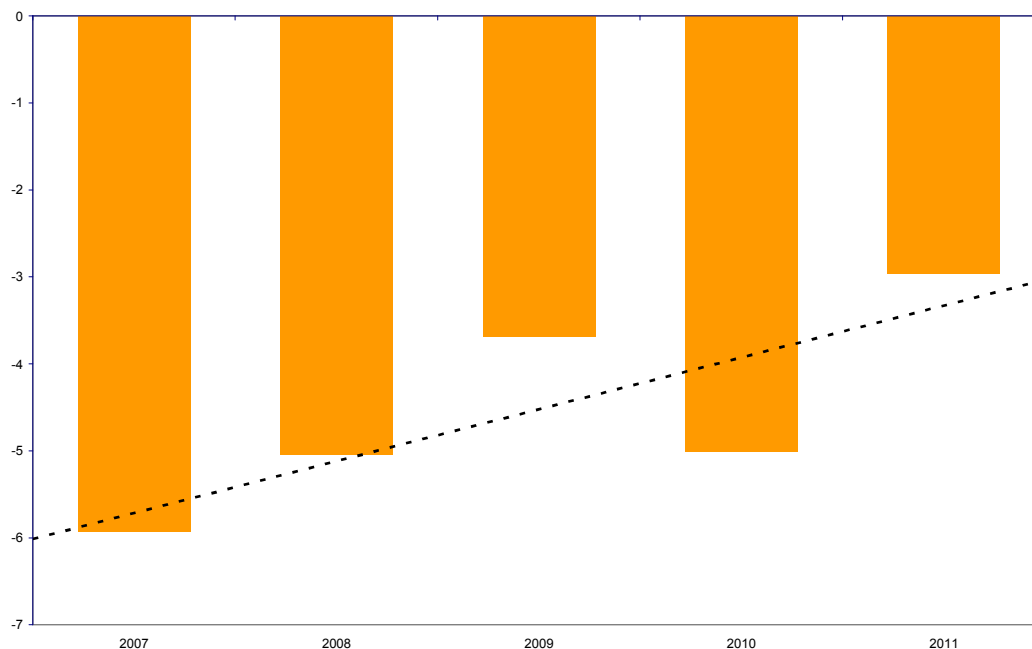
Bij aanvang van de wijkenaanpak waren er 6 procent niet-werkend werkzoekende MOE-landers in de aandachtswijken. In de G18 als geheel was dat ruim 5 procent. Dit betekent niet alleen dat er sprake is van een gunstige afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken zelf, maar ook dat de positie van MOE-landers in de aandachtswijken is verbeterd ten opzichte van MOE-landers in de G18 als geheel. Ten opzichte van het G18-gemiddelde voor MOE-landers, hebben zij 80 procent van hun achterstand ingelopen.

Ondanks dat MOE-landers minder vaak niet-werkend werkzoekende zijn dan gemiddeld in de G18 (-aandachtswijken), hebben zij tegelijk ook minder vaak een baan. In de aandachtswijken heeft 54 procent van de MOE-landers een baan, tegenover 60 procent gemiddeld in Nederland. In de G18 als geheel heeft 56 procent van de MOE-landers een baan.

Bij aanvang van de wijkenaanpak had 50 procent van de MOE-landers in de aandachtswijken een baan, tegenover 53 procent van de MOE-landers in de G18 als geheel. Het verschil tussen de MOE-landers in de aandachtswijken en de MOE-landers in de G18 als geheel is daarmee met 50 procent afgenomen.

Vergeleken met de totale bevolking van de G18 valt op dat het aandeel MOE-landers met inkomsten uit arbeid een stuk sneller is gestegen tussen 2007 en 2012 dan gemiddeld. Dit geldt zowel voor de aandachtswijken als voor de totale G18.

2.16 Inkomsten uit arbeid, MOE-landers: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-5,9	-5,0	-3,7	-5,0	-3,0
Totaal G18	53	55	56	54	56
G18, totaal aandachtswijken	50	52	54	51	54
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-6,0	-5,5	-4,7	-6,2	-4,6
Totaal G4	54	55	57	54	56
G4, totaal aandachtswijken	50	52	54	51	53
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-6,5	-2,3	-1,5	0,6	5,9
Totaal G14	53	55	55	54	56
G14, totaal aandachtswijken	50	54	55	54	59

Bron: CBS.

Uitkeringsafhankelijkheid afgenomen

MOE-landers in de G18 zijn in 2012 minder afhankelijk van uitkeringen dan mensen gemiddeld zijn in de G18. MOE-landers hebben minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering (2 procent tegenover 7 procent) en zijn minder vaak langdurig afhankelijk van de bijstand (1 procent tegenover 3 procent). Ze hebben even vaak een werkloosheidsuitkering als gemiddeld in de G18 (3 procent).

Wanneer we de MOE-landers in de aandachtswijken vergelijken met de MOE-landers buiten de aandachtswijken zien we relatief grote verschillen. MOE-landers in de aandachtswijken hebben 43 procent minder vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan MOE-landers in de G18 als geheel. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil met het G18-gemiddelde 32 procent. De voorsprong die de MOE-landers in de aandachtswijken al hadden op dit punt is dus nog groter geworden.

MOE-landers in de aandachtswijken hebben in 2012 11 procent minder vaak een langdurige bijstandsuitkering dan gemiddeld in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat verschil nog 34 procent, ten gunste van de MOE-landers in de G18 als geheel. Het aandeel langdurig bijstandsafhankelijke MOE-landers in de aandachtswijken lag toen ook ruim 3 keer hoger op bijna 4 procent. Er is dus sprake van een gunstige ontwikkeling voor de MOE-landers in de aandachtswijken op het vlak van de langdurige bijstand: de achterstand is omgezet in een voorsprong.

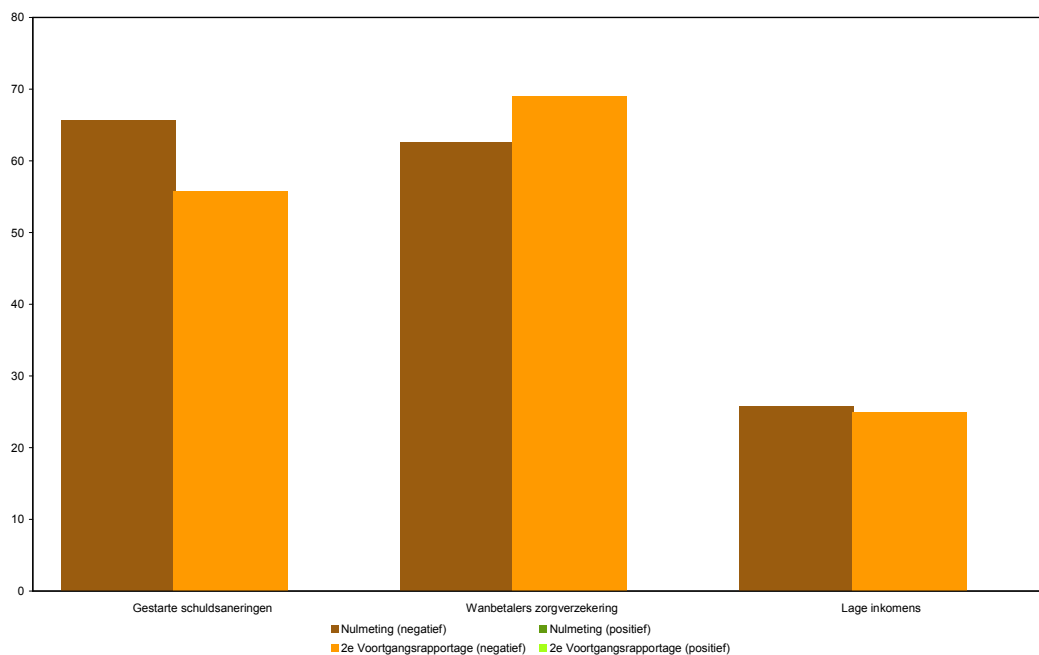
Het aandeel MOE-landers met een werkloosheidsuitkering in de aandachtswijken stijgt van een kleine 2 procent naar 3 procent. In de G18 als geheel is er sprake een kleinere toename van het aandeel WW'ers van bijna 2 naar bijna 3 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden MOE-landers in de aandachtswijken nog minder vaak een werkloosheidsuitkering dan MOE-landers buiten de aandachtswijken van de G18. In 2012 is die voorsprong een achterstand geworden: MOE-landers in de aandachtswijken hebben in 2012 bijna 12 procent vaker dan MOE-landers in de G18 als geheel een werkloosheidsuitkering.

2.6 Inkomen en schuldenproblematiek

Overall beeld

In de aandachtswijken hebben veel huishoudens een laag inkomen. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen ligt in 2010 een kwart hoger dan in de G18 als geheel. Dit hangt samen met de lage arbeidsparticipatie en het grote aandeel uitkeringsontvangers in de wijken. De groep huishoudens met lage inkomens is financieel kwetsbaar. Ook al is het moeilijk te kwantificeren wat de gevolgen zijn van de economische crisis voor deze huishoudens, is het duidelijk dat zij veelal kleinere buffers zullen hebben om verlies van inkomsten op te vangen. In de Outcomemonitor wordt de financiële kwetsbaarheid van deze groep in kaart gebracht met het aandeel gestarte schuldsaneringen en het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie. Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie ligt in de aandachtswijken 69 procent hoger dan in de G18 als geheel en het aandeel gestarte schuldsaneringen 56 procent hoger. De verschillen tussen aandachtswijken en stedelijk gemiddelde zijn kleiner in de G4 dan in de G14.

2.17 Thema Inkomen en Schuldenproblematiek: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Gestarte schuldsaneringen	66	56
Wanbetalers zorgverzekering	63	69
Lage inkomens	26	25

Bron: CBS.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

De ontwikkeling binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek laat een wisselend beeld zien. Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage zijn er ten opzichte van het G18 gemiddelde nagenoeg evenveel huishoudens met lage inkomens als bij de start van de wijkenaanpak. Op wijkniveau zijn er 17 wijken waar ten opzichte van het stedelijk gemiddelde het aandeel huishoudens met lage inkomens kleiner wordt, 21 waar het aandeel lage inkomens groter wordt en 2 waar het aandeel nagenoeg gelijk blijft.

De achterstand van de 40 wijken ten opzichte van het G18 gemiddelde is bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie toegenomen. Toch wordt het aandeel wanbetalers in 15 aandachtswijken kleiner en in 14 wijken groter ten opzichte van het stedelijk gemiddelde (in de overige 11 wijken blijft het aandeel constant). Dat er toch sprake is van een toename kan worden verklaard doordat in de wijken met een ongunstige ontwikkeling meer mensen wonen dan in de wijken met een gunstige ontwikkeling.

De achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van het G18 gemiddelde is bij het aandeel gestarte schuldsaneringen afgenomen. Op wijkniveau geldt dit voor 20 wijken. Bergpolder (Rotterdam) had al minder gestarte schuldsaneringen dan gemiddeld in de stad en heeft deze voorsprong weten te vergroten. De overige 19 wijken kennen een

toename van het aandeel gestarte schuldsaneringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

Voor de aandachtswijken van de G14 geldt dat de achterstand bij zowel het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie, alsook bij het aandeel gestarte schuldsaneringen licht gestegen is ten opzichte van het G14-gemiddelde. Dit zijn negatieve ontwikkelingen voor deze aandachtswijken. Voor de G4 is het beeld niet eenduidig. Enerzijds is de achterstand bij het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie gestegen voor de aandachtswijken van de G4. Anderzijds geldt voor het aandeel gestarte schuldsaneringen in de aandachtswijken van de G4 juist dat deze gedaald is ten opzichte van het G4-gemiddelde: waar het aandeel gestarte schuldsaneringen nu 50 procent hoger ligt dan het G4-gemiddelde, lag het bij aanvang van de wijkenaanpak nog 64 procent hoger.

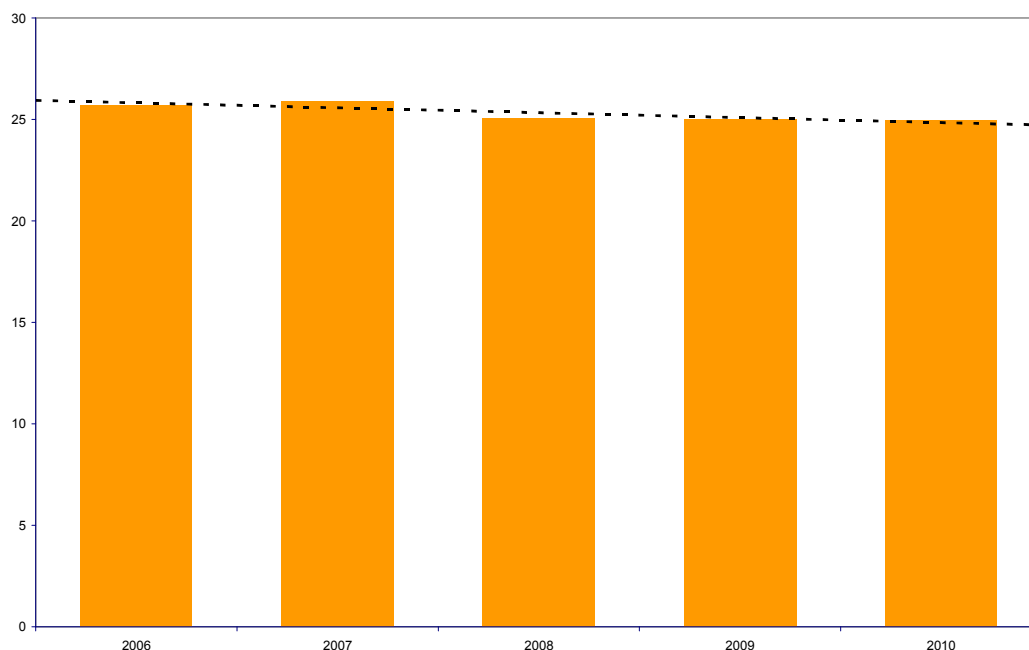
Aandeel lage inkomens stabiel

De groep huishoudens met een laag inkomen is gedefinieerd als de 40 procent huishoudens in Nederland met de laagste inkomens. In sommige wijken of gemeenten zijn er meer huishoudens met lage inkomens te vinden dan in andere. Zo heeft ongeveer 60 procent van alle huishoudens in de aandachtswijken een laag inkomen. Dit aandeel is over de jaren heen erg stabiel. Het schommelt al sinds de start van de wijkenaanpak rond een kwart boven dat van het G18-gemiddelde, waar circa 48 procent van de huishoudens een laag inkomen heeft. Dat er op G18-niveau weinig ontwikkeling te zien is, wil niet zeggen dat op wijkniveau er geen ontwikkelingen te zien zijn. Sinds het begin van de wijkenaanpak is het aandeel huishoudens met een laag inkomen in 17 aandachtswijken afgenomen. In 21 wijken nam het juist toe en in 2 wijken bleef het aandeel stabiel.

Een deel van de inkomensveranderingen in de aandachtswijken laat zich verklaren door de inkomens van mensen die zich in de wijken vestigen of juist wegtrekken. Niet verwonderlijk met oog op de woningvoorraad (meer kleine, goedkopere woningen en meer sociale huurwoningen) in de aandachtswijken zijn het vooral mensen met een lager inkomen die zich in de wijken vestigen. Mensen met een midden en hoog inkomen vertrekken juist vaker uit de wijk. In de periode 2007-2009 zijn er 27 wijken waar meer mensen met een laag inkomen zich vestigen dan er vertrekken. In dezelfde periode zijn er 30 wijken waar meer mensen met een middeninkomen vertrekken dan zich er vestigen en 32 wijken waar meer mensen met een hoog inkomen vertrekken dan zich er vestigen. Dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen niettemin niet sterk gestegen is kan duiden op inkomensstijging bij huishoudens binnen de wijken zelf. Dit zou echter beter onderzocht moeten worden om er harde uitspraken over te kunnen doen.

In de G4 zijn de huishoudens met lage inkomens meer evenredig verdeeld over aandachtswijken en niet-aandachtswijken dan in de G14. In de aandachtswijken van de G4 ligt het aandeel huishoudens met lage inkomens ongeveer 22 procent boven het G4 gemiddelde, terwijl dat van de aandachtswijken van de G14 31 procent boven het G14 gemiddelde ligt.

2.18 Huishoudens met lage inkomens: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	25,7	25,9	25,1	25,0	25,0
Totaal G18	48	48	48	48	48
G18, totaal aandachtswijken	61	61	60	60	60
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	22,4	22,9	22,6	22,6	22,5
Totaal G4	49	49	49	49	49
G4, totaal aandachtswijken	60	60	60	60	60
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	32,7	33,0	31,7	31,1	31,0
Totaal G14	47	47	48	48	48
G14, totaal aandachtswijken	63	63	63	63	62

Bron: CBS.

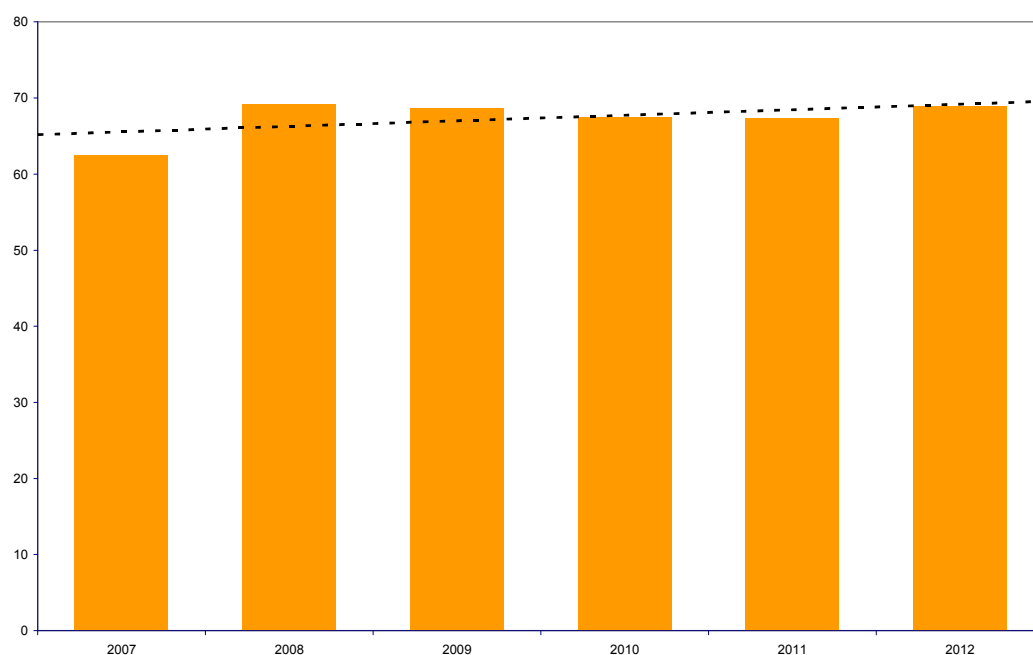
Lichte toename aandeel wanbetalers zorgverzekeringspremie

De indicator wanbetalers zorgverzekeringspremie geeft het aandeel personen aan dat minimaal een half jaar geen premie heeft betaald. Het is een van de indicatoren die in de Outcomemonitor gebruikt wordt om een beeld te vormen van de financiële positie van huishoudens in de aandachtswijken.

In de aandachtswijken van de G18 ligt het aandeel wanbetalers 69 procent hoger dan in de G18 als geheel. Met ingang van september 2009 is de Wet structurele maatregelen wanbetalers zorgverzekeringen van kracht. Deze wet beoogt het aantal wanbetalers terug te dringen. De effecten hiervan zijn (vooralsnog) niet zichtbaar in de Tweede Voortgangsrapportage. Sinds de start van de wijkenaanpak is het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie in de aandachtswijken gestegen van een kleine 4 procent

in 2007 naar bijna 6 procent in 2012. In de G18 als geheel is het aandeel wanbetalers minder snel gestegen van ruim 2 procent naar ruim 3 procent. Daarmee ontwikkelde de positie van de aandachtswijken zich negatief ten opzichte van het G18-gemiddelde. Op wijkniveau zijn er 15 wijken met een ongunstige ontwikkeling en 14 wijken met een gunstige ontwikkeling. Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie blijft constant in de overige 11 wijken.

2.19 Wanbetalers zorgverzekeringspremie: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	63	69	69	67	67	69
Totaal G18	2	3	3	4	3	3
G18, totaal aandachtswijken	4	5	5	7	5	6
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	48	52	51	49	51	51
Totaal G4	2	3	4	4	3	4
G4, totaal aandachtswijken	4	5	5	7	5	6
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	80	93	93	89	84	82
Totaal G14	2	3	3	3	2	3
G14, totaal aandachtswijken	4	5	5	6	5	5

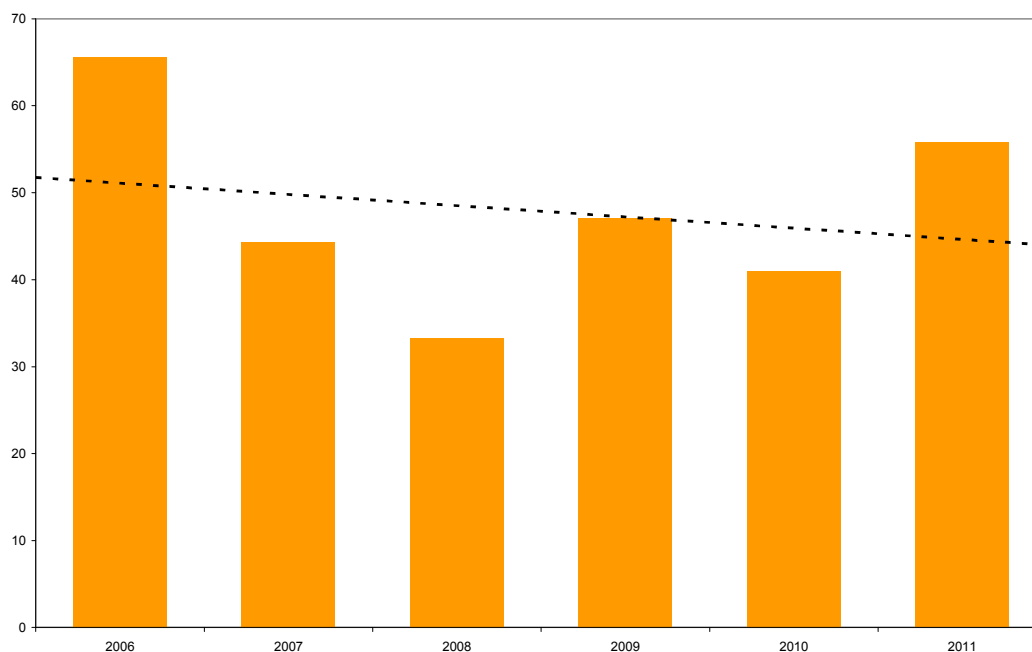
Bron: CBS.

Gestarte schuldsaneringen

De indicator gestarte schuldsaneringen geeft aan hoeveel schuldsaneringstrajecten er gestart zijn in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke personen. Dit type schuldsaneringstrajecten is bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een dergelijk schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Daarbij komt dat een wettelijk traject alleen opgestart wordt als

een poging tot schuldregeling zonder tussenkomst van de rechter is mislukt⁶. Het gaat hier om het aandeel gestarte gedwongen schuldsaneringen per 10 duizend personen van 18 jaar en ouder.

2.20 Gestarte schuldsaneringen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	65,6	44,4	33,3	47,1	41,0	55,8
	<i>per 10 duizend inwoners >18 jaar</i>					
Totaal G18	15	14	8	8	9	13
G18, totaal aandachtswijken	25	21	10	11	13	21
	%					
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	64,3	56,3	47,2	57,0	47,0	49,8
	<i>per 10 duizend inwoners >18 jaar</i>					
Totaal G4	15	12	6	7	8	13
G4, totaal aandachtswijken	25	19	9	11	12	20
	%					
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	75,3	54,4	39,4	57,2	56,0	76,3
	<i>per 10 duizend inwoners >18 jaar</i>					
Totaal G14	15	17	9	9	10	13
G14, totaal aandachtswijken	27	25	12	14	16	23

Bron: CBS.

In 2011 startten er 21 schuldsaneringstrajecten van het hierboven beschreven type per 10 duizend inwoners van 18 jaar of ouder in de aandachtswijken. Dat is bijna 56 procent meer dan in de G18 gemiddeld, waar er 13 gestarte schuldsaneringstrajecten zijn per 10 duizend inwoners. In 2006 startten er 25 schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken

⁶ Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar. Het gaat hier om het aandeel gestarte gedwongen schuldsaneringen per 10 duizend personen van 18 jaar en ouder.

per 10 duizend inwoners, tegenover 15 per 10 duizend inwoners gemiddeld in de G18. In 2006 waren er dus 66 procent meer gestarte schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken dan gemiddeld in de G18.

Sinds de start van de wijkenaanpak is de achterstand van de aandachtswijken op het G18 gemiddelde 15 procent kleiner geworden. Het aandeel schuldsaneringen ligt toch nog steeds significant hoger dan het G18 gemiddelde. Daarnaast is te zien dat het aantal schuldsaneringen na een eerdere daling over de hele linie weer toeneemt. Let wel dat het hier alleen de schuldsaneringen betreft die vallen onder de Wet Schuldsanering Natuurlijke personen. Als ook andere schuldregelingen in de analyse betrokken zouden worden, zou het beeld er anders uit kunnen zien.

In totaal is er in 20 wijken sprake van een gunstige ontwikkeling ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. In Bergpolder (Rotterdam) waren er al minder gestarte schuldsaneringen dan gemiddeld in de stad en nu zijn dat er nog minder ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. In de overige 19 wijken is de ontwikkeling ongunstig.

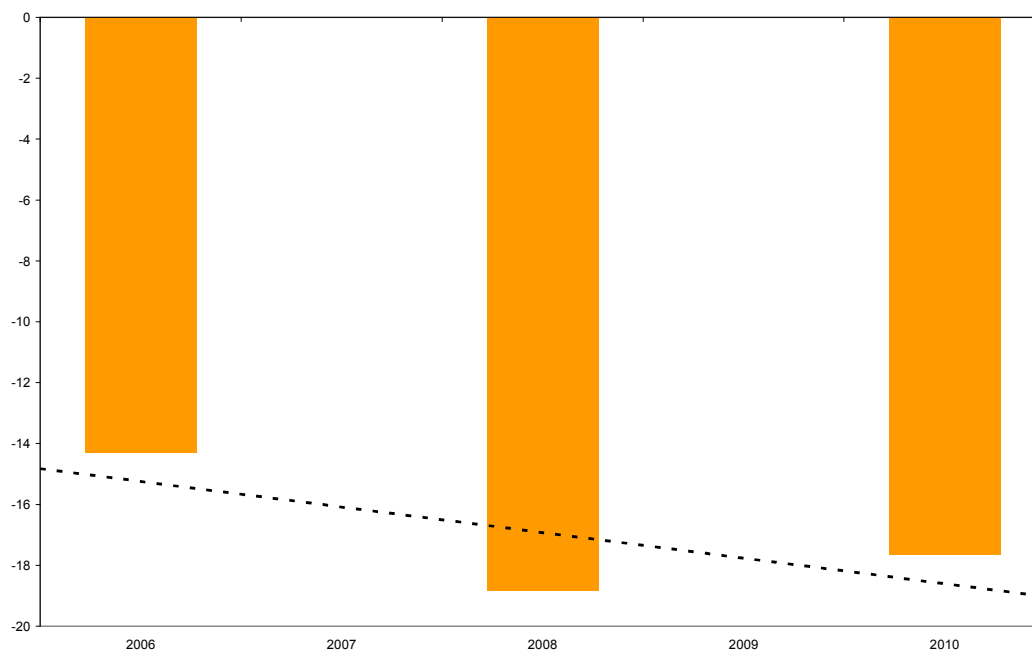
2.7 Veiligheid

Overall beeld

In vrijwel alle wijkactieplannen was er bij aanvang van de wijkenaanpak aandacht voor het thema Veiligheid. In de Outcomemonitor is er daarom voor gekozen een indicator op te nemen die aansluit bij dit thema. De veiligheid wordt gemeten aan de hand van de score voor overlast en veiligheid uit de Leefbaarometer. De schaal van deze veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 kent een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in het referentiejaar 2006. De indicator wordt tweejaarlijks geüpdatet.

Voor de aandachtswijken van de G18 ligt de veiligheidsindicator in 2010 met een score van -44 ver onder het landelijk gemiddelde.

2.21 Leefbaarometerscore Veiligheid en overlast: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010
	%				
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	-14,3	.	-18,8	.	-17,6
<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal G18	-37	.	-31	.	-32
G18, totaal aandachtswijken	-46	.	-44	.	-44
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	-7,0	.	-8,5	.	-8,5
<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal G4	-43	.	-41	.	-41
G4, totaal aandachtswijken	-47	.	-46	.	-46
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	-18,7	.	-19,0	.	-19,3
<i>Leefbaarometerscore</i>					
Totaal G14	-25	.	-16	.	-17
G14, totaal aandachtswijken	-39	.	-32	.	-33

Bron: CBS, Leefbaarometer.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

In 2006 lag de score op de veiligheidsindicator met -46 nog lager dan de score in 2010 (-44). Binnen de aandachtswijken is er daarmee sprake van een lichte verbetering. In de G18 als geheel ontwikkelde de score op de veiligheidsindicator zich echter gunstiger: in 2010 komt de G18 uit op een score van -32. Dat is 5 punten beter dan in 2006. Omdat de ontwikkeling in de G18 als geheel gunstiger is dan die in de aandachtswijken van de G18 is de positie van de aandachtswijken ten opzichte van de G18 verslechterd.

De ontwikkeling binnen het thema Veiligheid is niet voor alle aandachtswijken hetzelfde. In 21 wijken was er sprake van een gunstige ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk

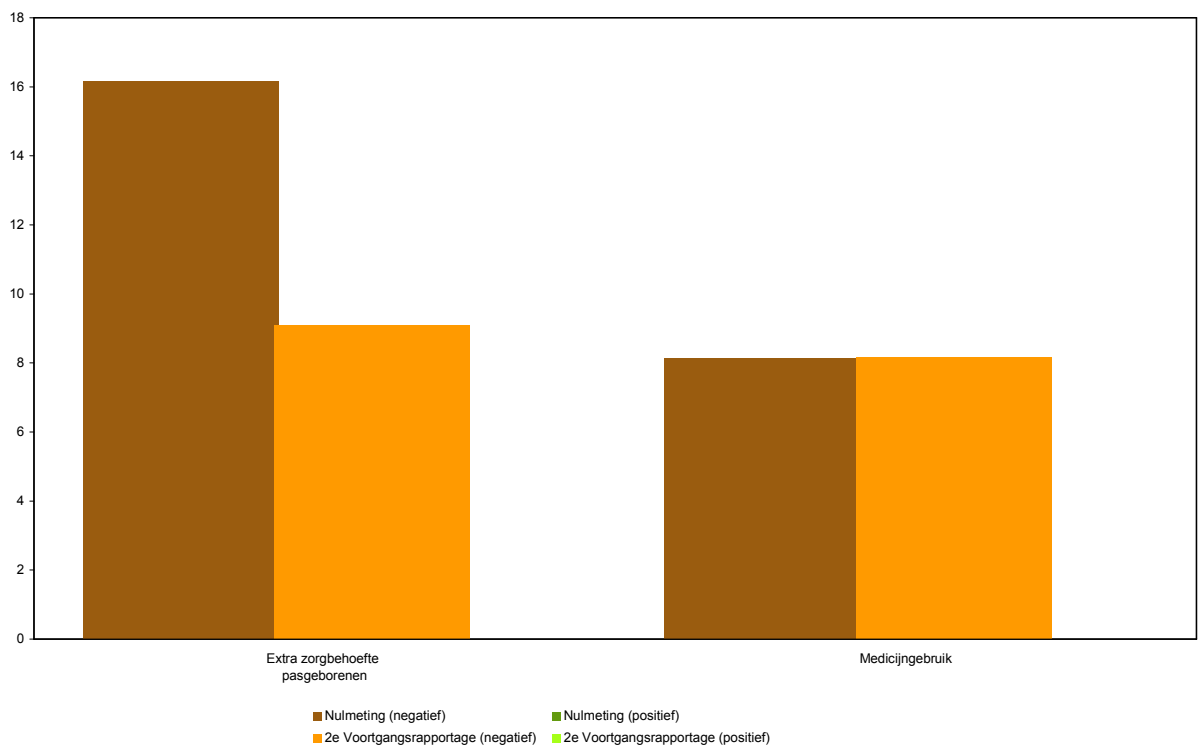
gemiddelde. In 12 wijken werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter en in de overige 6 wijken was er geen verandering ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Bij de start van de wijkenaanpak was de score voor overlast en veiligheid alleen in Vreewijk in Rotterdam en in Wielwijk/Crabbehoef in Dordrecht gelijk of beter dan die van het stedelijk gemiddelde.

2.8 Gezondheid

Overall beeld

De gezondheid van mensen in de aandachtswijken is vaak minder goed dan gemiddeld in Nederland⁷. In de Outcomemonitor zijn twee indicatoren opgenomen die betrekking hebben op de ontwikkeling van de gezondheid van mensen in de aandachtswijken. Dat is het aandeel pasgeborenen dat extra zorgbehoefte nodig heeft en het medicijngebruik.

2.22 Thema Gezondheid: aandachtswijken G18 ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
Extra zorgbehoefte pasgeborenen	16	9
Medicijngebruik	8	8

Bron: CBS, PRN.

Op beide punten scoren de aandachtswijken in 2009 slechter dan de G18 als geheel. Er zijn relatief meer pasgeborenen die extra zorg nodig hebben in de aandachtswijken (9

⁷ Zie bijvoorbeeld: <http://www.nationaalkompas.nl/thema-s/gezondheidsachterstanden/thema-s/gezondheid-in-veertig-krachtwijken/>.

procent) in vergelijking met de G18 als geheel. Ook het medicijngebruik ligt hoger (8 procent) dan gemiddeld in de G18.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

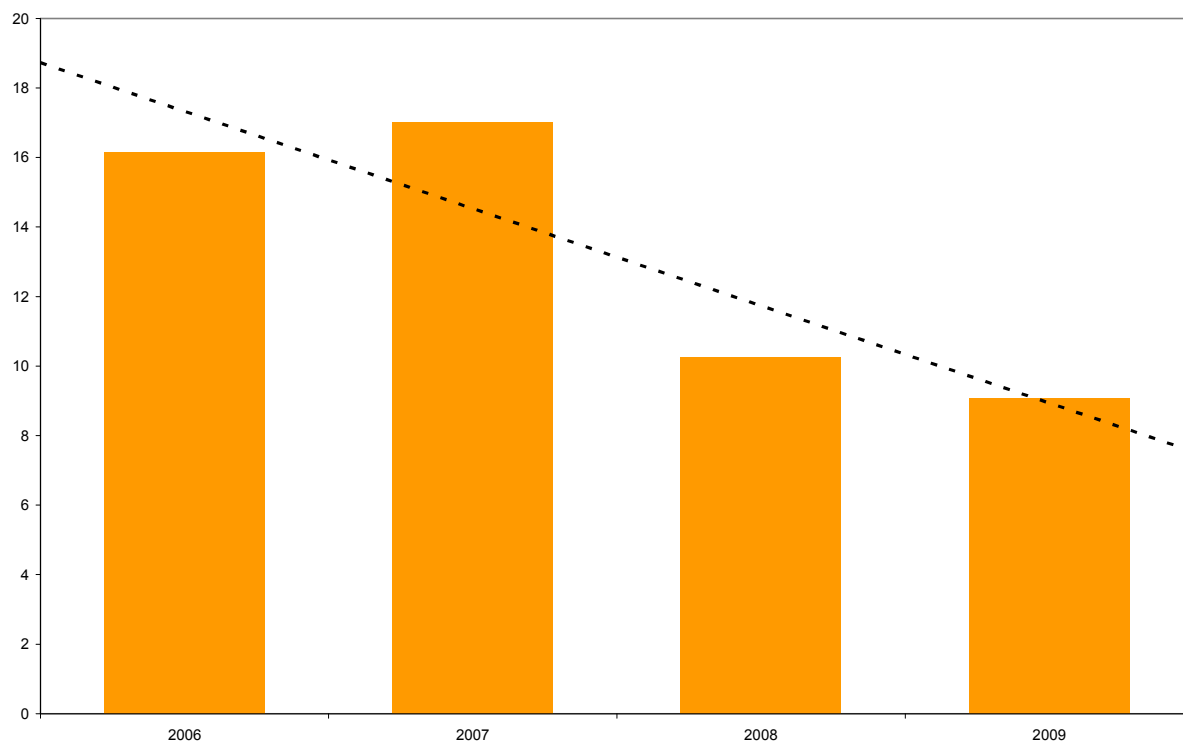
Zoals hierboven aangegeven hebben 9 procent meer pasgeborenen extra zorg nodig in de aandachtswijken dan gemiddeld in de G18. Bij aanvang van de wijkenaanpak was dat ruim 16 procent. De achterstand van de aandachtswijken is daarmee met 44 procent afgenomen. Wat betreft het medicijngebruik is de achterstand gelijk gebleven ten opzichte van de start van de wijkenaanpak (8 procent). Binnen het thema Gezondheid is de ontwikkeling daarmee deels positief.

Extra zorgbehoefte pasgeborenen in de aandachtswijken niet verbeterd

In de aandachtswijken is het aandeel pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft stabiel gebleven op 20 procent tussen 2006 en 2009. In de G18 als geheel is de extra zorgbehoefte toegenomen van 17 naar 18 procent. De achterstand van de aandachtswijken op het totaal van de G18 is daarmee 44 procent kleiner geworden. In de G4 is de afname van het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte het meest duidelijk.

Op wijkniveau geldt dat er 3 wijken zijn die zowel in 2009 als bij aanvang van de wijkenaanpak minder pasgeborenen met extra zorgbehoefte kenden dan in het stedelijk gemiddelde. Voor nog eens 13 aandachtswijken werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde kleiner. In 8 wijken wordt de achterstand juist groter en in 1 wijk blijft de achterstand constant. Over 15 wijken kunnen geen statistische uitspraken gedaan worden, omdat het aantal pasgeborenen in deze wijken te laag is.

2.23 Extra zorgbehoefte pasgeborenen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	16,2	17,0	10,3	9,1
Totaal G18	17	17	17	18
G18, totaal aandachtswijken	20	20	19	20
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	15,3	16,8	8,6	8,8
Totaal G4	18	17	17	18
G4, totaal aandachtswijken	20	20	19	19
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	16,0	19,4	17,9	14,4
Totaal G14	17	17	17	18
G14, totaal aandachtswijken	20	20	20	21

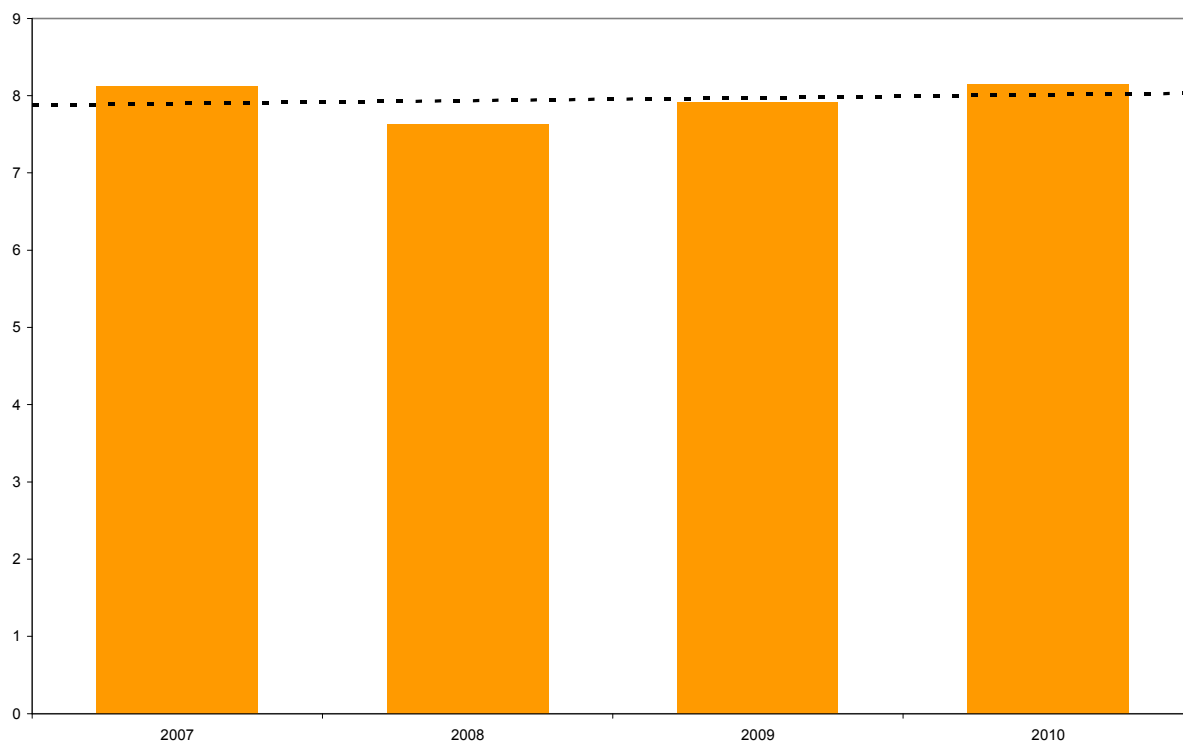
Bron: CBS, PRN.

Medicijngebruik neemt licht toe

Het medicijngebruik⁸, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht, is in de aandachtswijken hoger (109) dan gemiddeld in Nederland (100). Ook ligt het hoger dan in de G18 als geheel waar de index voor het medicijngebruik uitkomt op 101. Het verschil tussen de aandachtswijken en de G18 als geheel is daarmee 8,2 procent.

⁸ De geneesmiddelen die hier worden bedoeld zijn geneesmiddelen die worden vergoed door de basisverzekering. Meer toelichting over deze indicator is te vinden in de publicatie: *Outcomemonitor Wijknaanpak, Indicatorbeschrijving*.

2.24 Medicijngebruik: aandachtswijken G18 ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010
	%			
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	8,1	7,6	7,9	8,2
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal G18	100	100	100	101
G18, totaal aandachtswijken	108	108	108	109
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	7,9	7,4	7,4	7,8
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal G4	101	101	101	101
G4, totaal aandachtswijken	109	108	109	109
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	7,0	6,9	7,3	7,3
	<i>Score t.o.v. Nederland</i>			
Totaal G14	100	100	99	100
G14, totaal aandachtswijken	106	107	106	107

Bron: CBS.

Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil nagenoeg even groot. In de aandachtswijken was de index 108, tegenover 100 voor de G18 als geheel. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde is daarmee constant gebleven.

In 20 aandachtswijken verbeterde het medicijngebruik ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Daarnaast waren er nog eens 3 wijken (Amsterdam Oost, Arnhemse broek en Rivierenwijk (Deventer)) waar het medicijngebruik zowel bij aanvang van de wijkenaanpak als in 2010 lager lag dan in hun stedelijk gemiddelde. In 8 aandachtswijken nam de achterstand juist toe en in 9 wijken bleef de achterstand gelijk. Dat het medicijnverbruik ondanks de verbetering in 20 wijken toch geen verbetering voor het

G18-gemiddelde laat zien komt omdat het grootste deel van alle aandachtswijkbewoners in de 17 wijken woont waar de achterstand ongunstig of de situatie stabiel bleef.

2.9 Integratie⁹

Overall beeld

In deze paragraaf bespreken we hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken zich verhoudt tot de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de G18 als geheel. Binnen het thema Integratie ligt daarbij het accent op onderwijs en arbeidsdeelname. Veelal zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner in de aandachtswijken dan daarbuiten, oftewel er is sprake van betere integratie in de aandachtswijken. Niettemin is de arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen in de wijken slechter dan van niet-westerse allochtonen woonachtig buiten de aandachtswijken. Hetzelfde geldt voor de onderwijsdeelname.

De Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak

Het beeld voor het thema integratie is wisselend. Op sommige vlakken worden de verschillen van de aandachtswijken ten opzichte van de G18 als gunstiger. Dit is het geval voor de integratie op het punt van de WW. De integratie op het punt van niet-werkend werkzoekenden laat ook een gunstige ontwikkeling zien. Op de punten van het aandeel leerlingen dat naar havo of vwo gaat en het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner, zien we eveneens gunstige ontwikkelingen. Wat betreft de integratie op de vlakken van langdurige bijstand en aandeel inkomsten uit arbeid is er nagenoeg geen ontwikkeling te zien ten opzichte van de aanvang van de wijkenaanpak.

Integratie: derde leerjaar havo/vwo

In de aandachtswijken van de G18 zijn er voor elke 100 autochtone leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo 63 leerlingen van niet-westerse allochtone afkomst. In de G18 als geheel zijn dit er 56.

Bij aanvang van de wijkenaanpak waren de verschillen tussen aandachtswijken en G18 als geheel groter: in de aandachtswijken van de G18 waren er voor elke 100 autochtone leerlingen in het derde leerjaar havo/vwo 68 leerlingen van niet-westerse allochtone afkomst. In de G18 als geheel waren dat er 55.

Het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken en de G18 als geheel is daarmee dus afgenomen ten opzichte van de start van de wijkenaanpak. Toch is hier niet zondermeer sprake van een gunstige ontwikkeling voor de integratie van niet-westerse allochtonen. Er zijn namelijk minder niet-westerse allochtonen per 100 autochtonen in het derde leerjaar havo/vwo in de aandachtswijken dan bij de aanvang van de wijkenaanpak.

⁹ Voor een toelichting op de gepresenteerde cijfers, zie de technische toelichting.

Opvallend is dat zowel voor de aandachtswijken van de G4 als voor de G4 als geheel geldt dat het aandeel niet-westers allochtone leerlingen ten opzichte van autochtonen afneemt, terwijl het omgekeerde gebeurt in de G14. In beide gevallen wordt het verschil tussen aandachtswijken en G4- respectievelijk G14-gemiddelde kleiner. Merk op dat de cijfers van jaar tot jaar flink kunnen fluctueren. Het is daarom moeilijk uitspraken te doen of er sprake is van een structurele trend.

2.25 Integratie, derde leerjaar havo/vwo: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	22,5	29,6	14,2	23,8	18,0	13,2
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G18	55,33	55,70	56,23	56,46	57,00	55,51
G18, totaal aandachtswijken	67,79	72,18	64,24	69,91	67,25	62,86
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	23,0	37,4	17,0	25,3	23,2	14,8
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G4	52,98	52,68	51,88	51,73	52,29	50,65
G4, totaal aandachtswijken	65,19	72,36	60,68	64,81	64,44	58,16
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	21,6	13,5	24,4	32,4	13,3	17,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>					
Totaal G14	56,48	58,06	60,81	62,27	61,38	59,83
G14, totaal aandachtswijken	68,68	65,90	75,64	82,47	69,56	70,53

Bron: CBS.

Integratie: werkloosheidsuitkeringen

Op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage hebben niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken van de G18 1,1 keer vaker een werkloosheidsuitkering dan autochtonen. Dit verschil is kleiner dan gemiddeld in de G18. Voor de G18 als geheel geldt namelijk dat niet-westerse allochtonen 1,2 keer vaker een werkloosheidsuitkering hebben dan autochtonen.

Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden niet-westerse allochtonen vaker een werkloosheidsuitkering ten opzichte van autochtonen dan in 2012. Dit geldt voor niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken alsook in het G18-gemiddelde. De integratie op het vlak van werkloosheidsuitkering was bij aanvang van de wijkenaanpak dus al evengoed in de wijken als in de G18 als geheel, maar is nu zelfs verbeterd.

Ten tijde van de Tweede Voortgangsrapportage is het aandeel personen (zowel niet-westerse allochtonen als autochtonen) met een werkloosheidsuitkering echter gestegen – zoals we ook bij thema Werken al zagen. Dit geldt voor G18 als geheel en nog sterker voor de aandachtswijken.

2.26 Integratie, werkloosheidsuitkeringen: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	%	-4,2	-3,3	-3,9	-9,7	-8,1	-7,2
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>							
Totaal G18		1,22	1,24	1,38	1,29	1,23	1,20
G18, totaal aandachtswijken		1,17	1,20	1,33	1,17	1,13	1,11
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	%	-5,6	-3,7	-2,1	-10,0	-10,6	-9,0
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>							
Totaal G4		1,31	1,34	1,48	1,38	1,32	1,26
G4, totaal aandachtswijken		1,24	1,29	1,45	1,24	1,18	1,15
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	%	-11,5	-8,2	-12,1	-13,1	-8,8	-7,9
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>							
Totaal G14		1,23	1,22	1,45	1,27	1,19	1,15
G14, totaal aandachtswijken		1,08	1,12	1,27	1,10	1,08	1,06

Bron: CBS.

Integratie: niet-werkend werkzoekenden

In de aandachtswijken van de G18 zijn er onder niet-westerse allochtonen 2 keer zoveel niet-werkend werkzoekenden als onder autochtonen. In de G18 als geheel zijn de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen groter: 2,4 keer zoveel niet-westerse allochtonen als autochtonen zijn niet-werkend werkzoekenden. Anders geformuleerd is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken 16,2 procent kleiner.

Dit verschil is sinds de start van de wijkenaanpak afgenomen. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het verschil in de aandachtswijken tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen namelijk 24,2 procent kleiner dan in de G18 als geheel.

Zowel in de aandachtswijken van de G18 als in de G18 als geheel namen de verschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen af. Er kan daarmee geconcludeerd worden dat er op dit punt sprake is van een gunstige ontwikkeling voor de integratie van bewoners in de aandachtswijken.

2.27 Integratie, niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	%	-24,2	-24,9	-22,1	-17,8	-18,0	-16,2
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>							
Totaal G18		2,83	2,98	3,08	2,65	2,53	2,38
G18, totaal aandachtswijken		2,15	2,24	2,40	2,18	2,07	1,99
G4-aandachtswijken t.o.v. G4		-22,4	-22,9	-20,7	-15,9	-17,1	-15,1
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>							
Totaal G4		2,90	3,08	3,30	2,86	2,70	2,48
G4, totaal aandachtswijken		2,25	2,38	2,62	2,41	2,24	2,11
G14-aandachtswijken t.o.v. G14		-28,3	-31,1	-29,4	-25,2	-25,5	-23,1
<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>							
Totaal G14		2,92	2,97	3,07	2,71	2,65	2,54
G14, totaal aandachtswijken		2,09	2,04	2,17	2,03	1,98	1,96

Bron: CBS.

Integratie: langdurig bijstandsafhankelijken

In de aandachtswijken hebben niet-westerse allochtonen 2,2 keer vaker een langdurige bijstandsuitkering dan autochtonen. In de G18 als geheel is het verschil een factor 3,6. Bij aanvang van de wijkenaanpak hadden niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken 2 keer vaker een langdurige bijstandsuitkering dan hun autochtone medebewoners. In de G18 als geheel hadden niet-westerse allochtonen 3,2 keer vaker een langdurige bijstandsuitkering dan autochtonen.

De positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen is dus zowel in de wijken als daarbuiten verslechterd. Omdat de verslechtering van de positie binnen de wijken en daarbuiten ongeveer even groot is, blijft de achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde vrij constant (rond de 40 procent).

2.28 Integratie, langdurige bijstandsafhankelijkheid: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	%	-39,7	-40,1	-39,7	-39,3	-38,9	-38,0
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal G18		3,23	3,27	3,29	3,36	3,48	3,60
G18, totaal aandachtswijken		1,95	1,96	1,99	2,04	2,12	2,24
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	%	-34,1	-34,0	-33,8	-33,1	-33,4	-33,1
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal G4		2,88	2,92	2,95	3,01	3,15	3,33
G4, totaal aandachtswijken		1,90	1,93	1,95	2,01	2,10	2,22
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	%	-41,8	-43,0	-43,1	-42,6	-43,0	-40,7
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>						
Totaal G14		3,40	3,42	3,43	3,46	3,59	3,70
G14, totaal aandachtswijken		1,98	1,95	1,96	1,99	2,04	2,20

Bron: CBS.

Integratie: inkomsten uit arbeid

Zowel in de aandachtswijken als daarbuiten hebben niet-westerse allochtonen minder vaak inkomsten uit arbeid dan autochtonen. Er is echter heel weinig verschil. In de aandachtswijken hebben voor elke 100 autochtonen 74 niet-westerse allochtonen inkomsten uit arbeid en in de G18 als geheel is dat 73. Dit komt neer op een verschil van 1,3 procent tussen aandachtswijken en G18.

Bij aanvang van de wijkenaanpak waren de verschillen al net zo klein. Het verschil in positie van niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken en de G18 als geheel was toen 1,6 procent. De verschillen zijn daarmee te klein om te spreken van een duidelijke ontwikkeling.

2.29 Integratie, inkomsten uit arbeid: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	1,6	1,3	1,3	1,2	1,3
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal G18	0,72	0,75	0,76	0,73	0,73
G18, totaal aandachtswijken	0,74	0,76	0,76	0,74	0,74
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	1,5	1,2	1,1	1,0	0,9
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal G4	0,72	0,74	0,75	0,73	0,73
G4, totaal aandachtswijken	0,73	0,75	0,76	0,73	0,74
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	0,7	1,6	0,9	1,4	1,6
	<i>Niet-westerse allochtonen t.o.v. autochtonen</i>				
Totaal G14	0,71	0,74	0,74	0,72	0,72
G14, totaal aandachtswijken	0,72	0,75	0,75	0,73	0,73

Bron: CBS.

Paren naar herkomst

Ook het aandeel paren met één niet-westerse partner is indicatief voor de mate van integratie in een wijk of stad. Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is in de aandachtswijken 8 procent. In de G18 als geheel is dat 7 procent. Bij aanvang van de wijkenaanpak was het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner in de aandachtswijken 7 procent. In de G18 als geheel was dat 6 procent. In 2011 zijn er dus zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel meer paren met één niet-westerse partner. Zowel bij aanvang van de wijkenaanpak als in 2011 hebben de aandachtswijken een voorsprong op de G18 als geheel.

2.30 Integratie, aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner: aandachtswijken G18 en het stedelijk gemiddelde

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aandachtswijken t.o.v. G18	16,7	33,3	14,3	28,6	14,3
Totaal G18	6	6	7	7	7
G18, totaal aandachtswijken	7	8	8	9	8
G4-aandachtswijken t.o.v. G4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal G4	8	8	9	9	9
G4, totaal aandachtswijken	8	8	9	9	9
G14-aandachtswijken t.o.v. G14	50,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Totaal G14	4	5	5	5	5
G14, totaal aandachtswijken	6	6	6	6	6

Bron: CBS.

2.10 Conclusie

De publicatie van de Tweede Voortgangsrapportage valt halverwege de gestelde termijn van de wijkenaanpak. Vijf jaar na het begin van de wijkenaanpak maken we de tussenbalans op en kijken we of de wijken op het goede pad zijn en hoeveel de achterstanden op het G18-gemiddelde inmiddels kleiner zijn geworden. Hierbij mogen de effecten van de economische crisis niet uit het oog verloren worden (zie ook paragraaf 1.1).

Er zijn grote verschillen tussen de (steden met) aandachtswijken en er valt veelal niet in één woord te zeggen of de achterstand van de wijken op het stedelijk gemiddelde kleiner worden. Daarom zetten we hieronder per thema de belangrijkste ontwikkelingen nog eens op een rij.

Voor het thema Wonen is het beeld voorzichtig positief. De samenstelling van het woningaanbod in de G18-aandachtswijken is verbeterd ten opzichte van het G18-gemiddelde, al zijn de verschuivingen hier nog beperkt. Hierbij moet wel bedacht worden dat het veranderen van het woningaanbod redelijk wat tijd vergt. De leefbaarheidsscore is zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel toegenomen. Dat geldt zowel voor wijken in de G4 als voor de wijken in de G14.

Een van de punten waar veel wijkactieplannen op inzetten is het verbeteren van de opleiding van jongeren in de aandachtswijken (thema Leren). Dit is voor een deel gelukt. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde is kleiner geworden voor het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat. Tegelijkertijd werd de achterstand op het G18-gemiddelde groter voor het aandeel voortijdige schoolverlaters (VSV'ers) en voor de Cito-scores.

De ontwikkeling binnen de thema's Werken en Inkomen en schuldenproblematiek, een sterk wisselend beeld zien. Hier zijn zowel indicatoren waarbij de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde afneemt, als indicatoren waarbij die achterstand juist groter wordt.

Ondanks dat het vergroten van de veiligheid in de aandachtswijken in veel gemeenten expliciet als doelstelling werd genoemd bij aanvang van de wijkenaanpak, is de achterstand van de aandachtswijken op de G18 hier toegenomen.

Het thema Gezondheid laat ten dele een positief beeld zien. Het medicijngebruik in de aandachtswijken is hoger dan gemiddeld in de G18. Wel is er verbetering te zien ten aanzien van het aandeel pasgeborenen dat extra zorg nodig heeft.

Het beeld voor het thema integratie is vrij positief. De integratie voor niet-werkend werkzoekenden, mensen met een werkloosheidsuitkering, leerlingen die naar havo of vwo en het aandeel paren met één niet-westerse partner laten een gunstige ontwikkeling zien. Wat betreft de integratie van mensen die langdurig afhankelijk zijn van bijstand en voor het aandeel inkomsten uit arbeid is er nagenoeg geen ontwikkeling te zien ten opzichte van de aanvang van de wijkenaanpak.

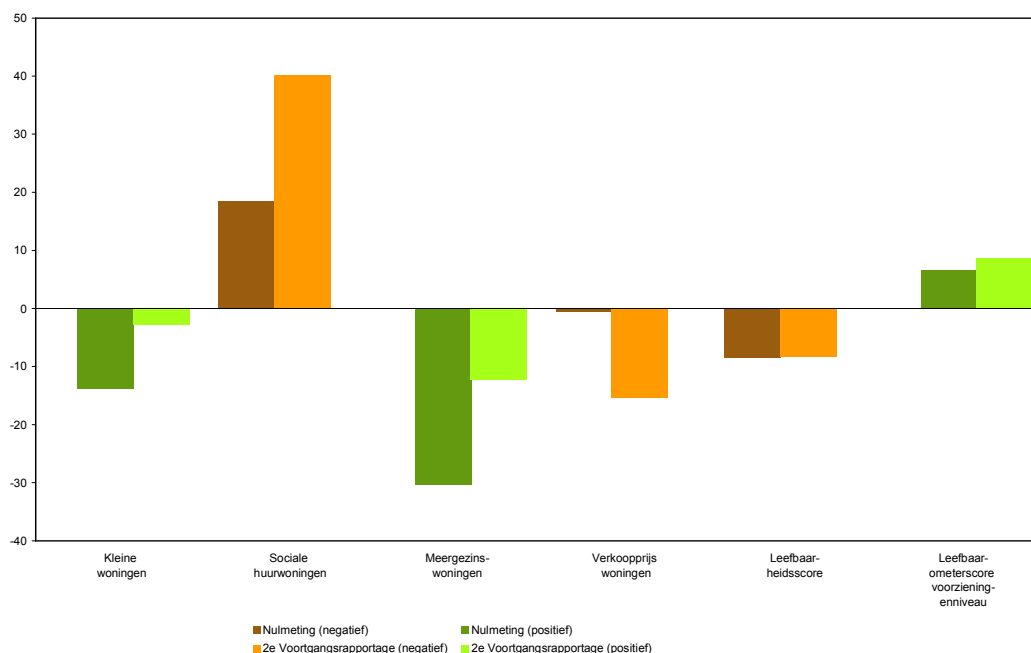
3. Technische toelichting

In dit hoofdstuk komen onderdelen uit deze rapportage aan bod die een extra uitleg verdienen. Het gaat om onderdelen die aangepast, uitgebreid of verbeterd zijn in vergelijking met eerdere rapportages, zoals de Eerste Voortgangsrapportage.

We lichten in dit hoofdstuk achtereenvolgens de themadiagrammen, de herschaling van de Leefbaarometer- en de Citocijfers, de integratieparagrafen en de inkomensontwikkelingen in de aandachtswijken toe.

Themadiagrammen

3.1 Voorbeeld themadiagram: Thema Wonen en leefbaarheid: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

	Nulmeting	2e voortgangsrapportage
	%	
Kleine woningen	-14	-3
Sociale huurwoningen	18	40
Meergezinswoningen	-30	-12
Verkooprijke woningen	-1	-15
Leefbaarheidsscore	-9	-8
Leefbaarometer-score voorzieningenniveau	7	9

Bron: CBS, Kadaster, SYSWOV, Leefbaarometer.

In dit rapport geven we met behulp van een themadiagram de stand van de indicatoren van een thema weer. Bovenstaande figuur is een het themadiagram voor het thema

Wonen en leefbaarheid van de gemeente Enscheden. In het themadiagram is de stand zichtbaar van verschillende indicatoren uit één thema op het moment van de Tweede Voortgangsrapportage ten opzichte van de start van de wijkenaanpak (de Nulmeting). Deze stand wordt weergegeven voor de aandachtswijken ten opzichte van de gemeente (in de 18 gemeentehoofdstukken) en de aandachtswijken in de G4, G14 en G18 ten opzichte van het totaal van de desbetreffende gemeenten (in het hoofdstuk Totaalbeeld).

In het themadiagram is er per indicator een staaf voor het moment dat de wijkenaanpak is gestart (Nulmeting) en voor het meest actuele peilmoment, oftewel de Tweede Voortgangsrapportage. De indicatoren zijn hierin weergegeven als procentuele afwijking van de aandachtswijken ten opzichte van het totaal (de gemeente of de groep gemeenten). Hiermee betekent een negatief percentage dat een indicator in de aandachtswijken lager is, en een positief percentage dat deze hoger is dan het totaal van de gemeente of groep gemeenten.

In formulevorm:

$$p = \left(\frac{X_{\text{aandachtswijk(en)}}}{X_{\text{gemeente(n)}}} - 1 \right) * 100\%$$

waarbij p staat voor de procentuele afwijking van de aandachtswijken ten opzichte van het totaal van de gemeente(n) en x voor de score van de betreffende aandachtswijk(en) respectievelijk gemeente(n).

We verduidelijken bovenstaande met een rekenvoorbeeld:

Als het percentage personen met bijvoorbeeld een werkloosheidsuitkering in aandachtswijk A in gemeente G 5 procent is, en in de gemeente G als totaal heeft 4 procent een werkloosheidsuitkering, dan wordt de berekening:

$$p = \left(\frac{5}{4} - 1 \right) * 100\% = (1,25 - 1) * 100\% = 25\%$$

Dit betekent dat het percentage personen met een werkloosheidsuitkering in aandachtswijk A 25 procent hoger is dan in de gemeente G.

Als het andersom zou zijn geweest, dus als in aandachtswijk A 4 procent van de inwoners een werkloosheidsuitkering heeft en in gemeente G 5 procent een werkloosheidsuitkering heeft dan zou de uitkomst van bovenstaande formule -20 procent zijn. Dit zou betekenen dat het percentage personen met een werkloosheidsuitkering in aandachtswijk A 20 procent lager is dan in gemeente G.

Bovenstaande uitleg over positieve en negatieve scores van een indicator staat los van positieve en negatieve indicatoren. Een indicator als bijvoorbeeld personen met een werkloosheidsuitkering met een negatieve score houdt in dat de personen in de aandachtswijken minder vaak een werkloosheidsuitkering ontvangen dan de mensen in de gemeente als geheel. Zodra de score positief is, zijn er meer mensen in de aandachtswijken met een werkloosheidsuitkering dan in de gemeente als geheel. Deze positieve score betekent niet dat de indicator positief is. Meer mensen met een werkloosheidsuitkering is immers niet het beleidsdoel.

Bij de indicator 'inkomsten uit arbeid' zien we het tegenovergestelde. Een positieve score is bij deze indicator ook daadwerkelijk een positieve uitkomst: inkomsten uit arbeid in de aandachtswijken liggen hoger dan in de gemeente als geheel. De richting van deze indicator is tegengesteld aan bijvoorbeeld indicatoren die over uitkeringen gaan.

Herschaling, CITO en Leefbaarometer

Bovenstaande formule handhaven we voor alle indicatoren behalve voor de indicator over de Cito-scores uit het thema Leren en de indicator voor de Leefbaarheidsscores uit het thema Wonen en uit het thema Veiligheid. Voor deze indicatoren maken we gebruik van een aangepaste formule omdat de uitkomsten van deze indicatoren geen percentages zijn maar andere waarden. De uitkomsten voor de indicator Cito-scores zijn bijvoorbeeld z-scores.

Deze formule ziet er als volgt uit:

$$p = \frac{((x_{\text{aandachtswijk(en)}} - \text{natuurlijk_min}) / (x_{\text{gemeente(n)}} - \text{natuurlijk_min}) - 1)}{2} * 100\%$$

We vermenigvuldigen in deze formule met 100, niet om er een percentage van te maken maar om ervoor te zorgen dat de scores een beetje in dezelfde range liggen als de andere scores van het thema diagram.

De scores komen nu per definitie uit tussen de -50 en de 50. Het stedelijk gemiddelde ligt op 0. Een negatieve score betekent dat de aandachtswijk het slechter doet dan de gemeente, bij een positieve score doet de aandachtswijk het beter. De score voor de Leefbaarometer veiligheid ligt al tussen -50 en +50, deze indicator wordt herschaald om ervoor te zorgen dat het stedelijk gemiddelde 0 wordt.

Integratie

Ieder gemeentehoofdstuk en het hoofdstuk Totaalbeeld bevat een paragraaf over het thema Integratie. In deze paragraaf zijn cijfers opgenomen die niet direct op StatLine terug te vinden zijn, maar die wel kunnen worden berekend met de gegevens uit StatLine. Hieronder wordt uitgelegd hoe deze cijfers tot stand komen.

Binnen het thema Integratie staat centraal hoe de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen binnen de aandachtswijken afwijkt ten opzichte van die in de gemeente als geheel. Om dit in kaart te brengen wordt eerst voor een aantal indicatoren berekend hoe niet-westerse allochtonen scoren ten opzichte van autochtonen. Dit wordt gedaan voor de afzonderlijke aandachtswijken, voor de aandachtswijken binnen een gemeente gezamenlijk en voor de gemeente als geheel. De gegevens die we in deze berekeningen gebruiken, zijn steeds terug te vinden op StatLine. We gebruiken bijvoorbeeld gegevens over de aandelen niet-westerse allochtonen en autochtonen met een langdurige bijstandsuitkering. De uit de berekening volgende quotiënten zijn steeds opgenomen in de tabellen in de integratieparagraaf. Een quotiënt van 1,2 voor een aandachtswijk A op de indicator langdurige

bijstandsuitkeringen betekent dat niet-westerse allochtonen 1,2 keer zo vaak langdurig een bijstandsuitkering hebben als autochtonen in de aandachtswijk A.

Vervolgens is bepaald hoe de aandachtswijk(en) scoort (scoren) ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De berekening hiervoor ziet er als volgt uit:

$$p = \left(\frac{q_{\text{aandachtswijk(en)}}}{q_{\text{gemeente(n)}}} - 1 \right) * 100\%$$

waarbij p staat voor de procentuele afwijking van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde en q voor het quotiënt dat de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen uitdrukt. Hoe dichter de afwijking de 0 procent nadert, hoe meer de relatieve positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken lijkt op die van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen voor de gemeente als geheel.

We verduidelijken bovenstaande met een rekenvoorbeeld:

Op StatLine zien we dat in aandachtswijk A in gemeente G 6 procent van de niet-westerse allochtonen een langdurige bijstandsuitkering heeft en dat 5 procent van de autochtonen een langdurige bijstandsuitkering heeft. Niet-westerse allochtonen in A hebben dan 1,2 keer zo vaak (6 delen door 5) een langdurige bijstandsuitkering als autochtonen in A. Verder is op StatLine te vinden dat in de hele gemeente G 3 procent van de niet-westerse allochtonen een langdurige bijstandsuitkering heeft en dat 2,7 procent van de autochtonen in G een langdurige bijstandsuitkering heeft. Niet-westerse allochtonen in G hebben dus 1,1 (3 delen door 2,7) keer zo vaak een langdurige bijstandsuitkering als autochtonen. De procentuele afwijking van de aandachtswijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is dan $((1,2 / 1,1) - 1) * 100\% = 9,1\%$. Dit betekent dat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijk groter is dan in de gemeente als geheel. Als uit een dergelijke berekening een negatief getal komt, betekent dit dat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijk kleiner is dan in de gemeente als geheel.

Inkomensontwikkelingen in de aandachtswijken

Binnen het thema Inkomen en schuldenproblematiek kijken we naar veranderingen in de inkomensverdeling van de huishoudens en naar het inkomen van personen die verhuizen. Door deze twee indicatoren aan elkaar te relateren kan een indicatie worden gegeven of er mogelijk sprake was van verbetering van de sociaaleconomische positie van de bewoners. Hier lichten we toe welke gegevens ten grondslag liggen aan de beschreven ontwikkelingen en waarom we, in het bijzonder over deze verbetering van de sociaaleconomische positie, slechts voorzichtige conclusies kunnen trekken.

De gegevens over de inkomensverdeling en over de verhuizingen verschillen op twee punten van elkaar: de populatie en het inkomensbegrip¹⁰. Voor het beschrijven van de inkomensverdeling binnen de aandachtswijken gebruiken we per jaar de verdeling van alle huishoudens op 1 januari naar het gestandaardiseerd huishoudinkomen in het voorgaande jaar (in drie decielklassen). De gegevens over verhuizingen per jaar hebben betrekking op het persoonlijk inkomen in dat jaar (in drie decielklassen) van personen die dat jaar een aandachtswijk zijn in- of uitverhuisd en alle 52 weken een persoonlijk inkomen hadden. Personen die het betreffende jaar één of meer weken geen inkomen hadden blijven buiten beschouwing.

Zoals gezegd relateren we de veranderingen in de inkomensverdeling (van huishoudens) in de aandachtswijk aan de verhuizingen (door personen) de aandachtswijk in en uit. Als beide indicatoren in dezelfde richting wijzen, kunnen we voorzichtig concluderen of er sprake is van verbetering of verslechtering van de sociaaleconomische positie. Deze analyses zijn echter onvoldoende nauwkeurig om de beschreven ontwikkelingen precies te kunnen kwantificeren. De toename van het aantal hoge inkomens in een wijk kan komen door de vestiging van personen met een hoog inkomen in de wijk en doordat de bewoners van de wijk zijn doorgestroomd naar (of ingestroomd zijn in) een hogere inkomensklasse.

Bij de andere indicatoren in deze rapportage beschrijven we veranderingen (in de inkomensverdeling) niet alleen voor afzonderlijke aandachtswijken, maar ook voor de aandachtswijken samen, op het niveau van de gemeente, de G4, G14 en G18. Omdat het bij verhuizingen niet zinvol is om regio's die geografisch niet aan elkaar grenzen als geheel te beschouwen, beperken we ons bij deze indicator tot het niveau van de afzonderlijke aandachtswijken. Daardoor kunnen we de hierboven beschreven analyse van de inkomensontwikkeling niet op het niveau van de aandachtswijken als geheel of de G4, G14 en G18 uitvoeren.

De inkomensverdeling en de verhuizingen naar inkomensklasse zijn gebaseerd op gegevens uit het Regionaal Inkomens Onderzoek (RIO). In het RIO wordt van een steekproef van personen op basis van registratiegegevens het inkomen vastgesteld, waarna door weging en ophoging populatiegegevens worden verkregen. Dit zorgt voor onnauwkeurigheidsmarges, die groter zijn naarmate we naar een kleinere regio kijken. Cijfers over PC4- en PC6-gebieden kunnen daarom soms niet worden gepubliceerd. Maar ook op het niveau van aandachtswijken moeten we rekening houden met de marges als we groepen of jaren met elkaar vergelijken. Bij de verhuizingen zijn de marges nog wat groter dan bij de inkomensverdeling, omdat niet is herwogen naar verhuisde personen.

¹⁰ We werken met deze twee indicatoren die verschillen wat populatie en inkomensbegrip betreft omdat de Outcomemonitor geen indicatoren bevat die op deze punten identiek zijn.

4. Begrippen en Afkortingen

4.1 Begrippen

Allochtoon – Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Autochtoon – Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

Cito-score – Score van leerlingen op de Eindtoets Basisonderwijs (Cito) van scholen die toestemming hebben verleend voor het gebruik van deze gegevens door het CBS. Het woonadres van de leerling bepaalt voor welke regio de score telt, dus niet de regio waarin de school staat.

Eengezinswoning – Elke woning welke tevens een geheel pand vormt. Hieronder vallen vrijstaande woningen, aaneengebouwde woningen, zoals twee onder één kap gebouwde hele huizen, boerderijen met woningen en voorts alle rijenhuizen (Bron: SYSWOV).

Eenouderhuishouden – Particulier huishouden bestaande uit één ouder met thuiswonende kind(eren) (en met mogelijk ook overige leden).

Eenpersoonshuishouden – Particulier huishouden bestaande uit één persoon.

Eerste generatie allochtoon – Persoon die in het buitenland is geboren met ten minste één in het buitenland geboren ouder.

Eerste Voortgangsrapportage – Rapportage over de stand van zaken bij de indicatoren van de Outcomemonitor waarbij de recentste gegevens worden vergeleken met de gegevens van de Nulmeting.

Herkomstgroepering – Voor de indeling van personen naar etnische achtergrond is de CBS-indeling naar herkomstgroepering gebruikt. De herkomstgroepering van een persoon wordt vastgesteld aan de hand van diens geboorteland en dat van zijn ouders.

G4 – De 4 grootste gemeenten in Nederland (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht).

G14 – De 14 gemeenten met aandachtswijken die niet in tot de G4 behoren: Alkmaar, Amersfoort, Arnhem, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen, Schiedam en Zaanstad.

G18 – Alle 18 gemeenten met aandachtswijken.

Geneesmiddelengebruik basisverzekering – Geneesmiddelenverstrekkingen door apotheken die vergoed worden door de basisverzekering.

Gestandaardiseerd huishoudensinkomen – Het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

Gestarte schuldsaneringen – Het aantal door de rechter uitgesproken schuldsaneringen in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen in een peiljaar, per 10 000 personen van 18 jaar en ouder.

Herkomstgroepering – Voor de indeling van personen naar etnische achtergrond is de CBS-indeling naar herkomstgroepering gebruikt. De herkomstgroepering van een persoon wordt vastgesteld aan de hand van diens geboorteland en dat van zijn ouders.

Huishouden – Een verzameling van één of meer personen die een woonruimte bewoont en daar zichzelf voorziet, of door derden wordt voorzien, in dagelijkse levensbehoeften.

Koopwoning – Woningen die in eigendom zijn van de bewoner (Bron: Syswov).

Kleine woning – Een woning van drie kamers of minder. Een kamer is een vertrek, geschikt voor een langdurig verblijf, bijvoorbeeld om in te wonen, te werken of te slapen. (Bron: Syswov)

Laag inkomen – Deze categorie van inkomen is bepaald aan de hand van de decielen voor Nederland. Decielen verdelen alle personen in Nederland in 10 even grote groepen op basis van hun besteedbaar inkomen. De eerste vier decielen (40 procent van de personen) vormen de groep met een laag inkomen. De volgende vier decielen vormen de groep met een midden inkomen en de laatste twee decielen vormen de groep met een hoog inkomen.

Langdurig bijstandsafhankelijken – Personen die op het peilmoment ten minste drie jaar algemene bijstand ontvangen.

Leefbaarheidsscore – Een samengestelde index die de leefbaarheidssituatie en leefbaarheidsontwikkeling in de Nederlandse wijken zo goed en volledig mogelijk weergeeft en die onderscheid kan maken tussen wijken die negatief en wijken die positief worden beoordeeld. Die samengestelde index is de leefbaarheidsscore. De leefbaarheidsscore is onderverdeeld in 7 categorieën:

1 = zeer negatief

2 = negatief

3 = matig

4 = matig positief

5 = positief

6 = zeer positief

7 = uiterst positief

(Bron: Leefbaarometer)

Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid - De score voor overlast en onveiligheid wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50

(voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006. Wanneer een wijk in 2006 -10 scoort en in 2008 -6, dan is er sprake van een positieve ontwikkeling in de wijk. (Bron: BZK, Leefbaarometer).

Meergezinswoning – Elke woning die samen met andere woonruimten c. q. bedrijfsruimten een geheel pand vormt. Hieronder vallen flats, galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen, appartementen en woningen boven bedrijfsruimten, voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur (Bron: Syswov).

MOE-landers – Personen die afkomstig zijn uit één van de volgende landen: Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Estland, Letland, Litouwen, Roemenië en Bulgarije. Deze indeling is politiek bepaald: in 2004 of in 2007 zijn deze landen toetreden tot de Europese Unie.

Niet-westerse allochtoon – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

Niet werkend werkzoekend – Een persoon is niet-werkend werkzoekend als hij of zij tussen de 15 en 64 jaar is, ingeschreven staat bij het CWI en geen werk heeft.

Nulmeting - Een meting met als doel inzicht te krijgen in de stand van zaken in de aandachtswijken op het moment waarop de wijkenaanpak van start ging.

Pasgeborenen met extra zorgbehoefte - De pasgeborenen met extra zorgbehoefte zijn gedefinieerd als kinderen die:

- te vroeg geboren zijn (na minder dan 37 weken zwangerschap); en/of
- te licht zijn voor de zwangerschapsduur (de kleinste 10 procent); en/of
- een Apgarscore onder de 7 hebben; en/of
- op de neonatale Intensive Care (IC) zijn opgenomen; en/of
- perinataal zijn overleden. Conform de WHO-criteria betreft dit de som van de foetale en vroeg neonatale sterfte (tot 7 dagen post-partum) van kinderen die werden geboren na een zwangerschapsduur vanaf 22 weken en, als de zwangerschapsduur niet bekend was, met een geboortegewicht vanaf 500 gram. (Bron: Stichting Perinatale Registratie Nederland).

Particulier huishouden – Een verzameling van één of meer personen die een woonruimte bewoont en zichzelf daar particulier, dat wil zeggen niet-bedrijfsmatig voorziet in dagelijkse levensbehoeften.

Particuliere huurwoning – Huurwoningen in eigendom van institutionele beleggers of in eigendom van particulieren die de woning verhuren aan de bewoner (Bron: SYSWOV).

Personen met inkomsten uit arbeid – Personen van 15 tot en met 64 jaar die aan het eind van het verslagjaar geregistreerd staan met een betaalde baan of andere inkomsten uit arbeid.

Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering – Personen met inkomsten uit een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Deze uitkeringen worden verstrekt op grond van de WAO, WIA, WAZ of Wajong.

Personen met een werkloosheidsuitkering – Personen met inkomsten uit een werkloosheidsuitkering. Deze uitkeringen worden verstrekt op grond van de werkloosheidswet.

Potentiële beroepsbevolking – Alle personen van 15 tot en met 64 jaar ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

Schoolverlaters – Leerlingen uit het basisjaar die het volgende schooljaar geen bekostigd onderwijs meer volgen en niet ouder zijn dan 23 jaar op 1 oktober van het volgend schooljaar. Daarnaast betreft het alleen de leerlingen die zowel eind september van het basisjaar als eind september van het volgend schooljaar staan ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

Sociale huurwoning – Huurwoningen die eigendom zijn van ‘toegelaten instellingen’ (woningcorporaties) (Bron: Syswov).

Startkwalificatie – Een leerling heeft een startkwalificatie met ten minste een afgeronde havo- of vwo-opleiding, of een basisberoepsopleiding (mbo niveau 2).

Tweede Voortgangsrapportage – Rapportage over de stand van zaken bij de indicatoren van de Outcomemonitor waarbij de recentste gegevens worden vergeleken met de gegevens van de Nulmeting.

Voortijdig schoolverlater – Een schoolverlater die niet in het bezit is van een startkwalificatie.

Wanbetaler zorgverzekeringspremie – Een persoon die verzekerd is tegen ziektekosten en op 31 december minimaal zes maanden geen premie voor de basisverzekering heeft betaald, 18 jaar of ouder is en in de Gemeentelijke Basisadministratie staat ingeschreven op de genoemde peildatum. Vanaf 2010 moet iemand ook staan ingeschreven als wanbetaler bij het College voor Zorgverzekeringen (CVZ).

Westerse allochtoon – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

4.2 Afkortingen

AAW	Algemene Arbeidsongeschiktheidswet
ANW	Algemene Nabestaandenwet
AO	Arbeidsongeschiktheid
AOW	Algemene Ouderdomswet
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BBSH	Besluit Beheer Sociale Huursector
BUS	Bijstandsuitkeringenstatistiek
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Cito	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
Cfi	Centrale financiële instellingen
CvB	Centrum voor Beleidsstatistiek
CVZ	College voor Zorgverzekeringen
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs, voorheen IB-Groep en Cfi
ERR	Examen Resultaten Register
EWL	Enquête Werkgelegenheid en Lonen

GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
havo	Hoger algemeen vormend onderwijs
HO	Hoger onderwijs
IB-Groep	Informatie Beheer Groep
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
mbo	Middelbaar Beroepsonderwijs
NWW	Niet-werkend werkzoekend
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PRN	Stichting Perinatale Registratie Nederland
RIO	Regionaal Inkomensonderzoek
RWW	Rijksgroepsregeling Werkloze Werknemers
SRG	Statistiek Re-integratie door Gemeenten
SSB	Sociaal Statistisch Bestand
SWL	Statistiek Werkgelegenheid en Lonen

SYSWOV	Systeem Woningvoorraad
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VE	Volwasseneneducatie
vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
VRM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
vwo	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
VWS	Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport
VZA	Verzekerden-administratie werknemers
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAP's	Wijkactieplannen
WAZ	Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen
WBO	WoningBehoeft Onderzoek
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WoON	WoonOnderzoek Nederland
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WW	Werkloosheidswet
WWI	Wonen, Wijken en Integratie

Literatuurlijst

CBS-CvB, *Outcomemonitor Wijkenaanpak, de Eerste Voortgangsrapportage*, 2010, Den Haag/Heerlen.

CBS-CvB, *Indicatorbeschrijving Outcomemonitor wijkenaanpak*, 2012, Den Haag/Heerlen.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen*, inventarisatie (2003), ABF Research, Delft.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen, Actualisatie en analyse achtergronden* (2004), ABF Research, Delft.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen*, Vaststelling selectie 40 aandachtswijken en analyse achtergronden (2007), ABF Research, Delft.

Mathilda Copinga, Ivo Gorissen, Tirza König en Martje Roessingh, *Outcomemonitor Krachtwijken brengt aandachtswijken in beeld. Sociaaleconomische trends*, 1e kwartaal 2010, CBS, Den Haag/Heerlen.

Daniëlle ter Haar, Luuk Schreven en Maartje Rienstra, *Outcomemonitor Krachtwijken. Nulmeting* (2008), CBS-CvB, Voorburg/Heerlen.

Luuk Schreven, Ineke Bottelberghs, Martje Roessingh en Nicol Sluiter, *Uitbreiding Outcomemonitor Wijkenaanpak. Verantwoording van het onderzoek*. (2009) CBS-CvB, Den Haag/Heerlen.

Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN), *Jaarboeken*.

Arjen Verweij, *Contourschets van de Outcomemonitor voor het 40-wijken beleid*, juli 2007, VROM, Den Haag.

Wijkactieplannen van de gemeenten,
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken>.

Bijlage 1. Overzicht aandachtswijken en onderliggende postcode-4-gebieden

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
Alkmaar	Overdie	1813
Amersfoort	De Kruiskamp	3814
Amsterdam	Amsterdam Noord	1024
Amsterdam	Amsterdam Noord	1031
Amsterdam	Amsterdam Noord	1032
Amsterdam	Nieuw-West	1061
Amsterdam	Nieuw-West	1062
Amsterdam	Nieuw-West	1063
Amsterdam	Nieuw-West	1064
Amsterdam	Nieuw-West	1065
Amsterdam	Nieuw-West	1067
Amsterdam	Nieuw-West	1068
Amsterdam	Nieuw-West	1069
Amsterdam	Bos en Lommer	1055
Amsterdam	Bos en Lommer	1056
Amsterdam	Bos en Lommer	1057
Amsterdam	Amsterdam Oost	1092
Amsterdam	Amsterdam Oost	1094
Amsterdam	Bijlmer	1103
Amsterdam	Bijlmer	1104
Arnhem	Klarendal	6822
Arnhem	Presikhaaf	6826
Arnhem	Het Arnhemse Broek	6828
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6832
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6833
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6841
Deventer	Rivierenwijk	7417
Dordrecht	Wielwijk/Crabbehof	3317
Eindhoven	Woensel West	5621
Eindhoven	Doornakkers	5642
Eindhoven	Bennekel	5654
Enschede	Velve-Lindenhof	7533

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
Groningen	Korrewegwijk	9715
Groningen	De Hoogte	9716
Heerlen	Meezenbroek	6415
Leeuwarden	Heechterp/Schieringen	8924
Maastricht	Maastricht Noordoost	6222
Maastricht	Maastricht Noordoost	6224
Nijmegen	Hatert	6535
Rotterdam	Rotterdam West	3014
Rotterdam	Rotterdam West	3021
Rotterdam	Rotterdam West	3022
Rotterdam	Rotterdam West	3024
Rotterdam	Rotterdam West	3025
Rotterdam	Rotterdam West	3026
Rotterdam	Rotterdam West	3027
Rotterdam	Rotterdam Noord	3031
Rotterdam	Rotterdam Noord	3033
Rotterdam	Rotterdam Noord	3034
Rotterdam	Rotterdam Noord	3035
Rotterdam	Rotterdam Noord	3036
Rotterdam	Bergpolder	3038
Rotterdam	Overschie	3042
Rotterdam	Oud Zuid	3072
Rotterdam	Oud Zuid	3073
Rotterdam	Oud Zuid	3074
Rotterdam	Oud Zuid	3081
Rotterdam	Oud Zuid	3082
Rotterdam	Oud Zuid	3083
Rotterdam	Vreewijk	3075
Rotterdam	Zuidelijke Tuinsteden	3085
Rotterdam	Zuidelijke Tuinsteden	3086
Schiedam	Nieuwland	3118
Schiedam	Nieuwland	3119
's-Gravenhage	Stationsbuurt	2515
's-Gravenhage	Schilderswijk	2525
's-Gravenhage	Schilderswijk	2526
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2532
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2533

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2541
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2542
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2544
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2545
's-Gravenhage	Transvaal	2572
Utrecht	Kanaleneiland	3526
Utrecht	Kanaleneiland	3527
Utrecht	Ondiep	3552
Utrecht	Overvecht	3561
Utrecht	Overvecht	3562
Utrecht	Overvecht	3563
Utrecht	Overvecht	3564
Utrecht	Zuilen Oost	3554
Zaanstad	Poelenburg	1504

Bijlage 2. Overzicht van de meetmomenten per indicator

Thema	Indicator	Soort meting	Nulmeting
Bevolking	Particuliere huishoudens naar type huishouden	Peilmoment	1-1-2007
	Inwoners en aandeel in particuliere huishoudens	Peilmoment	1-1-2007
	Personen naar herkomstgroepering	Peilmoment	1-1-2007
	Personen naar leeftijdsklasse	Peilmoment	1-1-2007
	Verhuizingen naar leeftijdsklasse, herkomstgroepering, type huishouden	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore bevolkingssamenstelling	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore sociale samenhang	Jaarcijfer	2006
Wonen	Aandeel kleine woningen	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel sociale huurwoningen	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel meergezinswoningen	Peilmoment	1-1-2007
	Leefbaarheidsscore	Jaarcijfer	2006
	Gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore publieke ruimte	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore voorzieningenniveau	Jaarcijfer	2006
	Leefbaarometerscore woningvoorraad	Jaarcijfer	2006
Leren	Leerlingen in 3e leerjaar havo/vwo	Peilmoment	1-10-2006
	Voortijdig schoolverlaters	Jaarcijfer	2006
	Cito-scores	Peilmoment	februari 2007
Werken	Aandeel Werkloosheidsuitkeringen (WW)	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel niet-werkend werkzoekenden	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel langdurig bijstandafhankelijken	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid	Peilmoment (laatste vrijdag in januari)	2007
	Gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in decielklassen en decielgrenswaarden	Peilmoment	1-1-2006
Veiligheid	Score overlast en veiligheid (leefbaarometer veiligheid)	Jaarcijfer	2006
Integratie	Paren naar herkomstgroepering	Peilmoment	1-1-2007
	Leerlingen in 3e leerjaar havo/vwo	Peilmoment	1-10-2006
	Aandeel Werkloosheidsuitkeringen (WW)	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel niet-werkend werkzoekenden	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel langdurig bijstandafhankelijken	Peilmoment	1-1-2007
	Aandeel van de potentiële beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid	Peilmoment (laatste vrijdag in januari)	2007
Inkomen en schuldenproblematiek	Wanbetalers zorgverzekeringswet t/m 2010	Peilmoment	31-12-2006
	Wanbetalers zorgverzekeringswet na 2010	Peilmoment	31-12-2011
	Relatieve aantal gestarte schuldsaneringen van natuurlijke personen (WSNP)	Jaartotaal	2006
	Lage inkomens	Peilmoment (laatste vrijdag in januari)	2007
	Verhuizingen naar besteedbaar inkomen	Jaarcijfer	2005
Gezondheid	Gezondheid pasgeborenen met een extra zorgbehoefte	Jaartotaal	2006
	Medicijngebruik	Peilmoment	1-1-2007

¹⁾ In de publicatie weergegeven als 2010.

²⁾ In de publicatie weergegeven als 2012.

Bijlage 3. Korte handleiding bij het gebruik van StatLine

De resultaten vanaf de Nulmeting van de Outcomemonitor Krachtwijken zijn opgenomen in StatLine: de elektronische databank van het CBS. De StatLine-tabellen zijn via de volgende link te benaderen: <http://statline.cbs.nl>.

De gegevens zijn in StatLine ondergebracht onder het thema 'Nederland regionaal'. Dit thema wordt getoond in de linkerkolom. Door het thema met de muis aan te klikken krijgt dit thema een blauwe kleur en wordt de inhoud ervan in de kolom ernaast getoond. Daar staat het subthema '40 aandachtswijken' aangegeven.

Om de tabel te kiezen moet u er met de muis op dubbelklikken. Daarna kunt u in de tabbladen, Onderwerpen, Regio's en Perioden een keuze maken door de gewenste vakken aan te vinken. Door te klikken op de gele mappen worden onderliggende mappen en/of vakken getoond.

Centrum voor Beleidsstatistiek

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen om deze daarna te verwerken tot statistische informatie over groepen mensen, bedrijven en hun omgeving. De resultaten stelt het CBS voor iedereen beschikbaar. Voor sommige vragen is deze informatie, die beschikbaar wordt gesteld via de CBS-website www.cbs.nl, echter niet toereikend. In dat geval kunnen externe partijen zich wenden tot het Centrum voor Beleidsstatistiek (CBS-CvB).

Het CBS-CvB bepaalt in nauw overleg met de klant welke informatie in welke vorm beschikbaar en nuttig is voor het beantwoorden van de vraag. Daarna voert het CBS-CvB het onderzoek uit en beschrijft de resultaten in een rapport of maatwerkpublicatie. Alle uitkomsten en publicaties worden openbaar gemaakt en zijn te vinden op de website van het CBS-CvB (www.cbs.nl/cvb).